

Bunker eller böljande ängar?

- en undersökning av den fysiska arbetsmiljön på skolor och hur denna påverkar idrottslärares undervisning.

Johan Andersson och Erika Sundkvist

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Examensarbete HT:2007

Lärarprogrammet: 2005-2009

Seminariehandledare: Suzanne Lundvall

Handledare: Suzanne Lundvall

Examensarbete: nr XX:2007

Sammanfattning

Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen var att undersöka idrottslärares fysiska arbetsmiljö på skolor med olika förutsättningar och på vilket sätt idrottsläraren uppfattar att den fysiska arbetsmiljön påverkar undervisningen. Vi har utgått från tre mer preciserade frågeställningar. Hur ser den fysiska arbetsmiljön ut på skolan? Hur upplever läraren sin arbetsmiljö? Slutligen hur påverkar arbetsmiljön undervisningen?

Metod

Studien har bestått av tre platsobservationer av den fysiska arbetsmiljön och av tre intervjuer med idrottslärare verksamma i den observerade miljön. De skolor vi undersökt valdes utifrån de förutsättningar vi på förhand visste om och för att dem låg i Stockholmsområdet. Idrottslärarna kontaktades via mail och telefon då lämpligt datum bestämdes. Intervjuerna skedde på skolorna och bandades för att sedan transkriberas och analyseras med hjälp av en arbetsmiljömodell kallad ISR-modellen, (Institut for Social Research at University of Michigan).

Resultat

De resultat som framkom var att alla tre idrottslärare, oavsett hur den fysiska arbetsmiljön såg ut när det gäller lokalerna och materialtillgångar, upplevde sin arbetsmiljö som god. Dock fanns det vissa delar som var mindre bra, hög bullernivå var något som påpekades av samtliga som negativt. När det gäller hur arbetsmiljön påverkar idrottslärares undervisning, visar observations- och intervjustudien att arbetsmiljön inte styr undervisningens utformning. Det är snarare idrottslärares inställning och arbetssätt som blir avgörande. Material och tillgångar ses mer som hjälpmedel än som begränsningar.

Slutsats

Det vi har kommit fram till i vår undersökning är att lokaler och materialtillgångar skiljer sig väldigt mycket från skola till skola. Utifrån ISR-modellen kan vi konstatera att alla de lärare vi har intervjuat har reagerat positivt på sin fysiska arbetsmiljö trots skillnader i den fysiska arbetsmiljön. Lärarna arbetar väldigt flexibelt och anpassar sig och sin undervisning efter tillgångarna. Ingen av våra respondenter ansåg att de hade en dålig arbetsmiljö, vilket vi tyckte var mycket förvånande då förutsättningarna för att bedriva skolidrott skiljde sig väldigt mycket mellan skolorna.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Introduktion.....	1
1.2 Bakgrund.....	2
1.2.1 Arbetsmiljölagen.....	2
1.2.2 Arbetsmiljöverkets författningssamling.....	3
1.3 Definition av centrala begrepp.....	4
1.4 Forskningsläget.....	4
1.4.1 Barns hälsa och miljö i Stockholms län.....	4
1.4.2 Arbetsmiljö och utveckling i skolan.....	5
1.4.3 Arkitektur, kropp og læring.....	6
1.4.4 Skolans arbetsmiljö.....	6
1.4.5 Idrottsläraren och arbetsmiljön.....	7
1.4.6 Sammanfattning forskningsläge.....	9
1.5 Syfte och frågeställningar.....	9
1.6 Teoretisk utgångspunkt.....	9
1.6.1 ISR-modellen.....	9
2. Metod.....	11
2.1 Datainsamlingsmetod.....	12
2.2 Urval.....	12
2.3 Avgränsningar.....	12
2.4 Genomförande.....	13
2.5 Bortfallsanalys.....	13
2.6 Trovärdighet.....	13
3. Resultat.....	14
3.1 Skola 1.....	14
3.1.1 Observation.....	14
3.1.2 Intervju.....	15
3.2 Skola 2.....	18
3.2.1 Observation.....	18
3.2.2 Intervju.....	18
3.3 Skola 3.....	21
3.3.1 Observation.....	21
3.3.2 Intervju.....	21
3.4 Sammanfattning resultat.....	25
4. Sammanfattande diskussion.....	25
4.1 Inledande diskussion.....	25
4.2 Diskussion.....	26
4.3 Självkritik.....	32
4.4 Vidare forskning.....	33
5. Käll- och litteraturförteckning.....	34
5.1 Otryckta källor.....	34
5.2 Tryckta källor.....	34
5.3 Elektroniska källor.....	35
Bilaga 1.....	36
Bilaga 2.....	38
Bilaga 3.....	42

1. Inledning

1.1 Introduktion

I samhället pratas det mycket om den psykiska ohälsan som finns på arbetsplatser i form av stress och utbrändhet. Men vad är de bakomliggande orsakerna? Är det stress som ligger bakom? Genom att till exempel mycket ska hinnas med på så kort tid som möjligt och med hjälp av så få personer som möjligt. Eller är det något annat som kan ligga bakom ohälsan? Det som sällan nämns är hur den fysiska arbetsmiljön, så som ventilation, ljus, ljud, närmiljö och lokaler påverkar människan. Kan den fysiska miljön ha inverkan på människan och påverkar den ens arbete? Just den fysiska arbetsmiljön är något vi tror påverkar lärare och framförallt idrottslärare väldigt mycket. För idrottslärare bör den fysiska arbetsmiljön vara väldigt viktig då de påtagligt använder sig av den i deras undervisning i form av närmiljö, lokaler och material.

I studien som presenteras i tidskriften *Skolhälsovård, Skolans innemiljö* påstås det att "[...]skolorna, generellt sett, tillhör de sämsta arbetsplatserna som finns i landet"¹. Det här tror vi kan bero på att skolan har en väldigt krävande psykisk arbetsmiljö där stress är en stor börda för lärarna, men även den fysiska arbetsmiljön kan ha en stor inverkan. Av de runt 1000 tillfrågade rektorerna som deltog i undersökningen "[...]påtalade 97 procent av skolorna problem i den fysiska arbetsmiljön"². Vilket visar att den fysiska arbetsmiljön faktiskt har en inverkan på lärarna.

Den fysiska arbetsmiljön för en idrottslärare kan enligt oss variera väldigt mycket beroende på skolans läge. Det finns skolor med mycket goda förutsättningar i form av lokaler, material, närliggande skogar och ängar. Samtidigt finns det skolor som knappt har en idrottshall. Hur påverkar dessa förutsättningar den fysiska arbetsmiljön som idrottslärarna arbetar i, kan den ha någon inverkan på deras lektioner och planeringar? Det här är just det vi vill undersöka genom vår uppsats och försöka få svar på.

---

¹ Britta Andersson, "Från ord till handling", i *Skolhälsovård Skolans innemiljö*, red. Annika Strandell (Stockholm: Förlagshuset Gothia, 1999), s. 7.

² Kerstin Hedler Rosenqvist, "Innemiljön – en del av skolans arbetsmiljö", i *Skolhälsovård Skolans innemiljö*, red. Annika Strandell (Stockholm: Förlagshuset Gothia, 1999), s. 9.

1.2 Bakgrund

Tankarna kring den fysiska arbetsmiljön startade när vi diskuterade lämpliga ämnen att skriva om. Stress kom på tal men även andra arbetsmiljörelaterade ämnen. Men efter att ha diskuterat vidare och kommit fram till att forskningen kring den psykiska arbetsmiljön redan är väldigt utbredd bestämde vi oss för att undersöka den fysiska arbetsmiljön. Finns det belägg för att den fysiska arbetsmiljön ligger till grund för den psykiska? Påverkar dessa varandra? Sådana frågor dök upp under våra diskussioner. Under de efterföljande sökningarna efter bakgrundsfakta kom vi fram till att forskning kring den fysiska arbetsmiljön finns i begränsad omfattning. Vi valde därför att starta undersökningen med att studera vad som står i statliga lagar och förordningar om arbetsmiljön.

1.2.1 Arbetsmiljölagen

Arbetsmiljölagen trädde i kraft år 1978 och har sedan dess ändrats ett antal gånger. Lagen innehåller nio olika kapitel med olika antal paragrafer som har till ”[...]ändamål att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt att även i övrigt uppnå en god arbetsmiljö.”³

Kap 2 § 1

Arbetsmiljön skall vara tillfredställande med hänsyn till arbetets natur och den sociala och tekniska utvecklingen i samhället [---].

Arbetsförhållanden skall anpassas till människors olika förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende.

Arbetstagaren skall ges möjlighet att medverka i utformningen av sin egen arbetssituation samt i förändrings- och utvecklingsarbete som rör hans eget arbete.

Teknik, arbetsorganisation och arbetsinnehåll skall utformas så att arbetstagaren inte utsätts för fysiska eller psykiska belastningar som kan medföra ohälsa eller olycksfall[...] ⁴

Kap 2 § 3

”Arbetslokal skall vara så utformad och inredd att den är lämplig från arbetsmiljösynpunkt.”⁵

Kap 2 § 4

”De arbetshygieniska förhållandena när det gäller luft, ljud, ljus, vibrationer och liknande skall vara tillfredställande[...]”⁶

---

³ Arbetsmiljöverket <webbredaktionen@av.se> Arbetsmiljö lagen, 2007-11-13
<<http://www.av.se/dokument/publikationer/bocker/h008.pdf>>, (Acc. 2007-11-13), s. 11.

⁴ Ibid., s. 17.

⁵ Ibid., s. 17.

⁶ Ibid., s. 18.

1.2.2 Arbetsmiljöverkets författningssamling

Arbetsmiljöverket har utfärdat ett stort antal författningar som alla handlar om arbetsmiljön. Totalt finns ett hundratal författningar i arbetsmiljöverkets författningssamling, alla med beteckningen AFS och sen ett årtal och nummer. Den första kom ut år 1980 och den senaste kom ut år 2007. Den författning som vi har plockat ut som känns relevant till vår studie är AFS 2000:42 och handlar om arbetsplatsens utformning. Den är senast omarbetad år 2003.

I den går att läsa:

Lämplig fysisk utformning av arbetsplatsen är en viktig förutsättning för en god arbetsmiljö. Föreskrifterna och de tillhörande allmänna råden syftar till att ge förutsättningar för att kunna förutse och undvika risker för ohälsa och olycksfall som orsakas av eller kan förebyggas genom lokalernas utformning.⁷

Det går även att se att arbetsmiljölagen gäller delvis utanför arbetslivet då till exempel elever och värnpliktiga ibland likställs med anställda. AFS 2000:42 innehåller 117 stycken paragrafer och av dessa har vi plockat ut två som vi anser har relevans för vårt område.

6 §

”Arbetsplatser, arbetslokaler och personalutrymmen med tillhörande utrymmen skall ha en med hänsyn till verksamheten, tillräcklig area och fri höjd samt vara lämpligt förlagda, utformade och inredda.”⁸

36 §

”Vid ingång till lokaler, utrymmen eller andra platser där det finns risk för hörselskada, skall finnas en väl synlig påbudsskylt med symbol för ”RISK FÖR HÖRSELSKADA ANVÄND HÖRSELSKYDD”. ”⁹

---

⁷ Arbetsmiljöverket <webbredaktionen@av.se> Arbetsplatsens utformning, 2007-11-08 <http://www.av.se/dokument/afs/afs2000_42.pdf>, (Acc.2007-11-08), s. 28.

⁸ Ibid., s. 10.

⁹ Ibid., s. 14.

1.3 Definition av centrala begrepp

Vi har valt att definiera följande begrepp:

Fysisk arbetsmiljö: Det som påverkar din arbetsmiljö fysiskt, det vill säga lokaler, material, belysning, ventilation, ljud och närmiljö. (När vi senare i arbetet nämner arbetsmiljö syftar vi på den fysiska arbetsmiljön)

Skolområde: En skolas lokaler med tillhörande skolgård

Närmiljö: ”miljö i den närmaste omgivningen ur estetisk eller praktisk synvinkel”¹⁰

Stor gymnastik-/idrottshall: Yta som rymmer en normalstor handbollsplan (20x40meter)

Lite gymnastik-/idrottshall: Sal som inte rymmer en normalstor handbollsplan (20x40meter)

1.4 Forskningsläget

Idag är forskningen inom området väldigt begränsad enligt våra sökningar. Det finns mycket forskning från slutet av 80-talet, vilken vi dock har valt att inte ta med, dels är den över 20 år gammal, del handlade den mestadels om den psykiska arbetsmiljön, inte den fysiska arbetsmiljön som vi valt att undersöka. Gunn Johansson är en forskare som har forskat inom framför allt den psykiska arbetsmiljön, vilket gör att vi väljer bort hennes forskning då vi har valt att fokusera oss på den fysiska arbetsmiljön. Vi kommer dock att använda oss utav hennes arbetsmodell kring arbetsmiljön, ISR-modellen¹¹. Johansson har i sin forskning använt sig av ISR-modellen, som är framtagen av Katz och Kahn 1978¹². Modellen har omarbetats och översatts till svenska av henne. Den här modellen har sedan använts av en forskare vid namn Susann Häggqvist. Hon har varit aktiv under senare delen av 1990-talet och har tagit fram ett antal rapporter gällande den fysiska arbetsmiljön på skolor. Det finns många artiklar angående arbetsmiljö, tyvärr inte specifikt för idrottslärare.

1.4.1 Barns hälsa och miljö i Stockholms län

Rapporten *Barn, hälsa och miljö*, från Arbets- och miljömedicin inom Centrum för folkhälsa har riktat in sig på barn och saker som påverkar deras hälsa. Där tas det bland annat upp olika

---

¹⁰ Nationalencyklopedin <kundcenter@ne.se> Närmiljö, (2007-11-08).

<http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O262902>, (Acc. 2007-11-08).

¹¹ Gunn Johansson, ”Stress i arbetslivet”, i *Människan i arbetslivet*, red. Lennart Lennerlöf (Stockholm: Allmänna Förlaget, 1991), s. 126.

¹² Daniel Katz & Robert L Kahn., *The Social Psychology of Organization*, second edition (New York: John Wiley & Sons, 1978), p. 583–585.

aspekter som påverkar den fysiska miljön. Att vi väljer att ta med denna rapport fast den är inriktad mot barn är för att vi anser att det som tas upp även gäller de vuxna som vistas på de platserna och då framförallt i skolan.

I rapporten tas det upp hur inomhusmiljön påverkas på negativa sätt, framförallt luften och ventilationen. Luften påverkas bland annat av antal elever i salen och ventilationen bör därför anpassas därefter. Just ventilationen var det vanligaste klagomålet i rapporten. Inomhusluften påverkas också av byggnadernas lägen, alltså hur ren luften är som tas in i skolan och hur väl städad lokalen är. Smuts och damm ger ökade ohälsosamma partiklar i luften. Luftkvaliteten påverkas också ifall det i lokalen utförs aktiviteter som inte var planerade för att utföras i rummet. Buller är något som också tas upp i rapporten. I Stockholm har bullret generellt ökat genom utbyggnader av trafiknät för bilar, fly och tåg. Dock är det här inte det som påverkar bullret i skolan mest, utan det är det bullret som eleverna själva orsakar. Här påverkas ljudnivån av antal elever i lokalerna men även av lokalernas utformning och typer av aktiviteter.¹³

1.4.2 Arbetsmiljö och utveckling i skolan

Avhandlingen *Arbetsmiljö och utveckling i skolan* av forskaren Susann Häggqvist består av fyra delstudier, som analyseras med hjälp av bland annat ISR-modellen. De två första delstudierna handlar om elevernas arbetsmiljö och deras syn på den. Tredje delstudien handlar om personalens arbetsmiljö och välbefinnande, och den sista delen handlar om kvaliteten på arbetsmiljön i skolan samt hur den förbättras när skolan får hjälp med utbildning inom området.¹⁴ Efter en närmare granskning av studierna har vi konstaterat att studie ett, två och fyra inte är relevanta för vår forskning, vi kommer därför att lägga vår fokus på delstudie tre.

Delstudie tre genomfördes år 1994 och år 1995 genom enkätutskick till 448 anställda inom fem olika skolor i samma kommun, dock är kommunen inte namngiven. Samtliga personalgrupper inom skolan var representerade. Syftet med studien var att undersöka personalens kunskaper om och kring arbetsmiljön, deras värderingar och delaktighet i arbetet samt att inleda en arbetsmodell för internkontroll. Arbetsmodellen hade till syfte att på sikt

---

¹³ Stockholms läns landsting <amm@sll.se>, Barns hälsa och miljö i Stockholms län 2006 , 2006-06-14 <<http://www.folkhalsoguiden.se/Rapport.aspx?id=1673&cid=0&searchtext=skolans+inomhusmilj%c3%b6>>, (Acc. 2007-11-08).

¹⁴ Susann Häggqvist, *Arbetsmiljö och utveckling i skolan: Förutsättningar för samverkan mellan elever och personal*(diss. Stockholm: Arbetslivsinstitutet, 2004).

starta en process som ökar medvetenheten om arbetsmiljön och dess effekter. Enkäterna skickades ut vid två tillfällen och med ett års mellanrum. Mellan utskicken inleddes gruppdiskussioner, som var en del i en arbetsmetod för internkontroll. Det som framkom i studien var att framförallt kvinnorna upplevde att kunskapen angående skolans arbetsmiljö hade ökat vid tillfälle två, men att den fortfarande var otillräcklig. Två av skolorna tyckte att den fysiska arbetsmiljön hade förbättrats medan tre skolor tyckte att den hade försämrats från tillfälle ett. Något som samtliga skolor var överrens om var att den dock inte var bra som den var, utan att den måste förbättras. Inom området *Värderingar av den fysiska miljön i skolan*, undersöktes två faktorer; lokaler, möbler och läromedel och skolans uterum skedde knapp någon förändring när resultaten jämförde överlag. Redovisas varje skola för sig hade dock stora förändringar skett kring framförallt lokaler, möbler och läromedel.¹⁵

1.4.3 Arkitektur, kropp och läring

Inom skolan har det under de senaste åren varit ett ökande intresse för att undersöka relationer mellan tillgång till aktivitet och lärande, lokalers inredning och förvaltning samt pedagogiska möjligheter och fysiska ramar. I projektet *Samspel mellem fysisk rum og hverdagsliv i skolen* undersökte författarna betydelsen av skolans lokaler, dess struktur och organisation. En skola med stora rejäla lokaler kan ge goda möjligheter för mer aktiva aktiviteter såsom till exempel bollsporter. Även tillgångar till hörnor, kanter, avsatser och olika typer av avgränsningar leder till goda förutsättningar för sällskapsaktiviteter. En rymlig lokal ger bättre möjligheter för att kunna genomföra grupparbeten och enskilda arbeten.¹⁶ För att skolor ska ha möjlighet att skapa, inreda och köpa in material till lokaler krävs det pengar och beslut från högre instanser vilket tar tid. Lokalerna är med i ett politiskt spel och det visas bland annat genom tillgångar till material.¹⁷

1.4.4 Skolans arbetsmiljö

År 1992 utlystes till arbetsmiljöår av EU, Sverige valde då att ägna det året åt skolan. Det startades då ett projekt av dåvarande arbetsskyddsstyrelsen, *Skolans arbetsmiljö 1992*. En del i projektet gick ut på att det skickades ut enkäter till rektorer över hela Sverige. Enkäten behandlade frågor som rörde skolans arbete med arbetsmiljön. Studien har sedan fått tre

---

¹⁵ Göteborgs universitet, Mattias Jacobsson <mattias.jacobsson@adm.gu.se> Databas med info från skolan, 2006-11-15 <https://gupea.ub.gu.se/dspace/bitstream/2077/4271/1/ah2001_03.pdf>, (Acc.2007-10-02).

¹⁶ Inge Mette Kirkeby, Thomas Gitz-Johansen & Jan Kampmann, "Samspel mellem fysisk rum og hverdagsliv i skolen", i *Arkitektur kropp og læring*", red. Larsen Kristian (København: Hans Reizels Forlag, 2005), s. 43-67.

¹⁷ Eva Gulløv & Susanne Højlund, "Materialitetens pædagogiske kraft", i *Arkitektur kropp og læring*", red. Kristian Larsen (København: Hans Reizels Forlag, 2005), s. 21-42.

stycken uppföljningar, år 1993, 1997 och senast 2002. Rapporten från år 2002 är den som vi kommer att använda oss av i vår uppsats och i den finns även en jämförelse mellan de tidigare rapporterna.

Enkäten som användes vid de tidigare studierna ligger till grund för enkäten som delades ut år 2002. Den behandlade både den fysiska och den psykosociala arbetsmiljön i skolan. Utskick gjordes till alla rektorsområden som var registrerade hos Statistiska Central Byrån (SCB) och de fick tillbaka 57 procent av enkäterna, cirka 2000 stycken. När det gäller den fysiska arbetsmiljön fick rektorerna bland annat nämna vanligt förekommande arbetsmiljöproblem. De problem som kom upp i flest enkäter var: ventilation, värme och kyla, utomhusmiljö och skolgårdar, städning och damm samt buller och akustikfrågor. Ett av dessa problem var att framförallt utomhusmiljöfrågan har ökat. År 1997 var det enbart 10 procent av rektorsområdena som nämnde det som ett problem, medan det år 2002 var nästan hälften som påpekade det. Ett annat problem som togs upp var att det finns brister i idrottshallar vad det gäller redskap, duschrum och omklädningsrum. Ytterligare frågor i enkäten gällande bland annat vad som ansågs vara viktigt att åtgärda på skolan togs upp, där låg utomhusmiljön och skolgården högt bland svaren. Andra problem som kom fram visade sig vara att somliga skolor helt saknade idrottshall alternativt att den befintliga hallen var i dåligt skick. I studien togs det upp frågor rörande den psykosociala arbetsmiljön, till exempel stress, men även den fysiska arbetsmiljön tas upp och då i form av framförallt ljudnivån. Rapporten beskriver även punkter som berör skolans arbete med sin egen arbetsmiljö samt hur den kan förbättras.¹⁸

1.4.5 Idrottsläraren och arbetsmiljön

Svenska Gymnastiklärarsällskapet (SGS) gav tillsammans med Lärarnas Riksförbund (LR) år 2002 ut boken, *Idrottsläraren och arbetsmiljön*,¹⁹ där idrottslärarens arbetsmiljö skildras. I boken beskrivs idrottslärarens arbetssituation som ett ensamarbete där det är lätt att bli avskuren från resten av lärarna på skolan då idrottshallen ofta ligger avskild från resten av skolan. Olika paragrafer citeras från arbetsmiljölagen och arbetsmiljöverkets om hur lokalerna bör vara utformade. Skriften tar även upp olika exempel utifrån dessa paragrafer på hur de som arbetstagare kan jobba för att få en bättre arbetsmiljö. Då idrottslärare ofta i högre ålder

---

¹⁸ Arbetsmiljöverket <webbredaktionen@av.se> Skolans arbetsmiljö – resultat av enkätundersökning våren 2002, 2007-11-08

<http://www.av.se/dokument/publikationer/rapporter/RAP2002_10.pdf>, (Acc.2007-11-08).

¹⁹ Lärarnas Riksförbund & Svenska Gymnastiklärarsällskapet, *Idrottsläraren & arbetsmiljön* (Stockholm: Lärarnas Riksförbund, 2002), s. 3-22.

drabbas av belastnings- och överansträngningsskador samt hörselproblem ges exempel på hur en lärare kan arbeta för att förebygga det här. Till exempel bör en lärare aldrig förevisa något på en lektion utan att själv vara uppvärmd, eller stå en hel lektion och agera mottagare i olika gymnastiska övningar utan uppvärmning, det kommer leda till att kroppen slits. Att plocka fram redskap i 20 år är inte något som kroppen mår bra av. Boken rekommenderar att det endast bör ske då och då men inte varje dag. Som lärare bör man se till att eleverna klarar av att göra det största jobbet. En fördel som nämns med det är att eleverna tränas i att ta muntliga instruktioner om läraren först berättar vad som ska göras och låta eleverna genomföra arbetet. För att motverka hörselproblem är ljudnivån något som måste arbetas med, även att använda öronproppar är något som rekommenderas.²⁰

Boken tar även upp riktlinjer för hur stora idrottshallar bör vara samt behov av biutrymmen, yta för omklädnad med mera för de olika undervisningsstadierna. Tyvärr är det lite oklart vad de hänvisar det här till och vi har inte kunnat hitta något i deras referenser som säger oss var det har tagits ifrån. Då det är LR och SGS som skrivit boken anser vi att vi kan lita på att de här riktlinjerna är något som kan utgå ifrån.

Dessa riktlinjer är:

- Idrottssalens golvarea bör vara 18x24 meter för år F-5 och 23x43 för år 6-9 samt gymnasiet
- Biutrymmen för t.ex. styrketräning, specialgymnastik mm
- Redskapsutrymmen 25 m²/sal med måtten 2,5 m x 10 m d.v.s. grunt och med bred öppning
- Omklädningsrum 4 x 35 m², två för pojkar och två för flickor, beräknat för 30 elever
- Duschrum 4 x 15 m² beräknat för 30 elever
- Teorisal i nära anslutning till idrottslokalen²¹

Vad det gäller biutrymmen och specialundervisning tas följande upp:

Läroplanerna ställer krav på individualiserad undervisning. För att möjliggöra mångsidighet och genomförande av en flexibel planering, för att kunna tillfredställa elevers skiftande behov och i samarbete med skolläkare och skolsköterska ge skadade elever hjälp att bygga upp sin muskulatur behövs också biutrymmen för särskilda aktiviteter som t.ex. styrketräning, specialgymnastik mm.²²

---

²⁰ Lärarnas Riksförbund & Svenska Gymnastikläraresällskapet, *Idrottslärares arbetsmiljö* (Stockholm: Lärarnas Riksförbund, 2002), s. 3-22.

²¹ Ibid., s. 14.

²² Ibid., s. 14.

1.4.6 Sammanfattning forskningsläge

I forskningsläget kan vi konstatera att skolor har brister i sin fysiska arbetsmiljö och att det skiljer sig mycket från skola till skola. Något som de allra flest lärare har gemensamt är att de är missnöjda med den fysiska arbetsmiljön. Det här bekräftas i studien, *Skolans arbetsmiljö*, men även i Häggqvists avhandling där det framkom att alla de tillfrågade skolorna upplevde brister i arbetsmiljön. Där var utomhusmiljön, skolgårdar och idrottshallarna vanligt förekommande punkter som fick kritik när det gäller den fysiska arbetsmiljön. Vissa skolor tog även upp att de helt saknar idrottshall eller att den befintliga är i dåligt skick.

En skola med stora rejäla och rymliga lokaler ger bättre förutsättningar för att kunna bedriva en varierande undervisning. Även lokalens utformning, såsom tillgång till avsatser och begränsningar, skapar bättre förutsättningar för undervisning. Lokalernas utformning påverkar ljudnivån i salen, samtidigt har antalet elever också en stor betydelse för ljudnivån. En annan sak som också påverkas av antalet i elever i salen är luften. Ventilationen bör därför anpassas efter elevgruppernas storlek. Städning av salen påverkar också luften, då det i en ostädad sal finns en stor mängd ohälsosamma partiklar i luften. En del undersökningar visade på bristande redskapstillgångar och dåliga omklädningsrum. Det är något som LR och SGS tar upp i sin bok, *Idrottläraren och arbetsmiljön*. Där beskrivs riktlinjer för hur lokaler bör utformas och vad som bör finnas i dess närhet för att undervisningen enligt gällande läroplaner ska kunna följas.

1.5 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen har varit att undersöka idrottlärares fysiska arbetsmiljö på skolor med olika förutsättningar och på vilket sätt idrottläraren uppfattar att den fysiska arbetsmiljön påverkar undervisningen.

- Hur ser den fysiska arbetsmiljön ut på skolan?
- Hur upplever läraren sin arbetsmiljö?
- Hur upplever läraren att arbetsmiljön påverkar undervisningen?

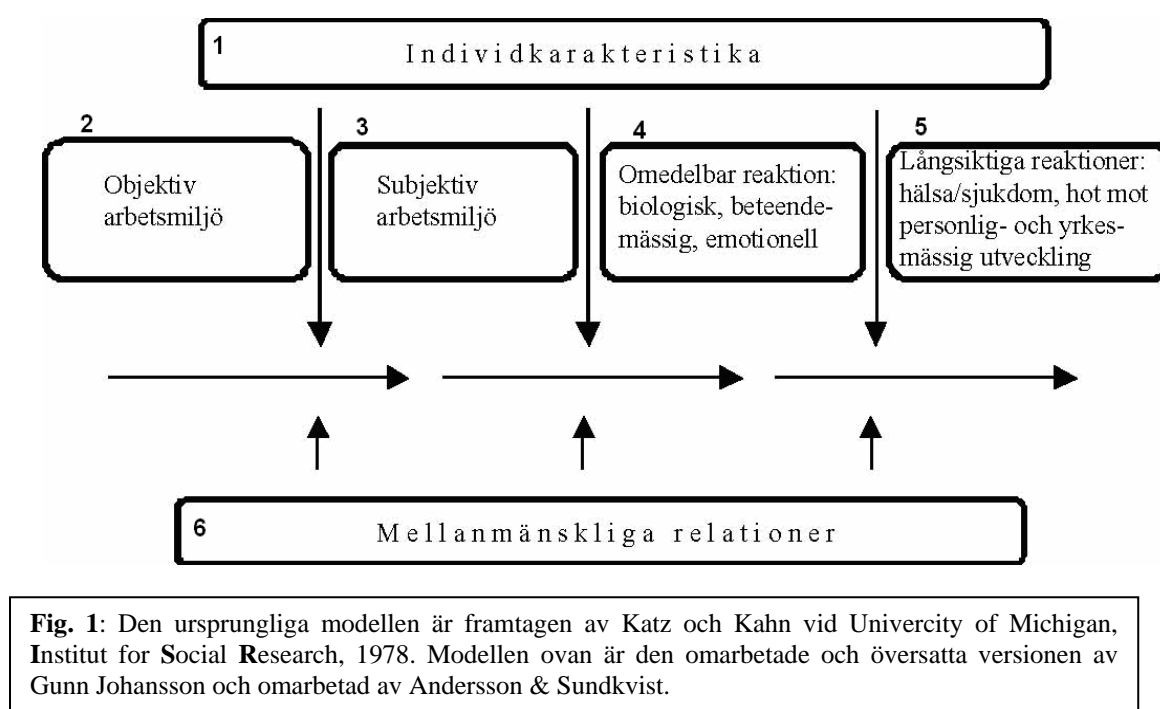
1.6 Teoretisk utgångspunkt

1.6.1 ISR-modellen

Den teoretiska utgångspunkt som vi kommer att använda oss av är en modell framtagen vid Institut for Social Research at University of Michigan. Framöver kommer vi använda

förkortningen ISR-modellen. Modellen är presenterad och utvecklad av Katz och Kahn (1978).²³ Modellen har senare genomgått vissa förändringar och modifieringar, bland annat av den svenska professorn i arbetspsykologi vid Stockholms universitet, Gunn Johansson. Hon har utvecklat och översatt hela modellen till svenska och det är hennes version²⁴ som används i flera svenska avhandlingar och rapporter, bland annat i Susann Häggqvists avhandling *Arbetsmiljö och utveckling i skolan: förutsättningar för samverkan mellan elever och lärare*.

ISR-modellen

Fig. 1: Den ursprungliga modellen är framtagen av Katz och Kahn vid University of Michigan, Institut for Social Research, 1978. Modellen ovan är den omarbetade och översatta versionen av Gunn Johansson och omarbetad av Andersson & Sundkvist.

25

Efter ha satt oss in i både Katz och Kahn och Johanssons böcker om ISR-modellen har vi valt att tolka den på följande sätt. ISR-modellen har sin utgångspunkt i den objektiva arbetsmiljön, det vill säga den fysiska arbetsmiljön. Värderingar av den objektiva arbetsmiljön (del 2) är det som skapar grunden i hela modellen. Individerna tolkar omgivningen och tar till sig den på ett positivt, alternativt negativt sätt. Från den objektiva arbetsmiljön sker sedan en omedelbar reaktion (del 4), kroppen reagerar på miljön, emotionellt, beteendemässigt eller biologiskt. Reaktionerna sker även långsiktigt (del 5), individens hälsa och välbefinnande påverkas, men

²³ Daniel Katz & Robert L Kahn., *The Social Psychology of Organization*, second edition (New York: John Wiley & Sons, 1978), p. 583–585.

²⁴ Gunn Johansson, "Stress i arbetslivet", i *Människan i arbetslivet*, red. Lennart Lennerlöf (Stockholm: Allmänna Förlaget, 1991), s. 126.

²⁵ *Ibid.*, s. 126.

även yrkesmässigt och personligt kommer individen förändras, alternativt anpassa sig till sin objektiva arbetsmiljö. Samma sak gäller för den subjektiva arbetsmiljön (del 3), det vill säga den psykiska arbetsmiljön. Det finns även yttre faktorer som har en roll längs hela processen. Individkaraktäristiska faktorer (del 1), såsom personlighet, familjeförhållanden, kön och ålder har en inverkan längs med hela processen. Även mellanmänskliga relationer (del 6) i form av arbetskamrater och lärare-elev kontakt har betydelse.

I vår uppsats har vi valt att fokusera på den fysiska (objektiva) arbetsmiljön och hur den påverkar idrottslärare. Det gör att vi bortser från vissa parametrar i modellen, såsom den psykiska (subjektiva) arbetsmiljön. Den psykiska arbetsmiljön kan uppfattas som ett del i processen, men den är ett mellansteg som kan utnyttjas om man vill få ett större sammanhang. Den individkaraktäristiska parametern är en annan del vi inte använder oss av då alla intervjuer är utlovade anonymitet vilket gör att vi inte kan ta upp några av dessa bitar i studien. Därför väljer vi bortse från denna del.

Vi kommer att utgå från frågeställningarna och enkelt uttryckt kan vi säga att fråga ett, hur ser den fysiska arbetsmiljön ut på skolan?, är kopplad till del 2 i modellen. Fråga två, hur upplever läraren sin arbetsmiljö?, är kopplad till del 4 och fråga tre, hur påverkar arbetsmiljön undervisningen?, är kopplad till del 5. De mellanmänskliga relationerna, del 6, är inte kopplade till en specifik fråga utan har inverkan på alla delarna.

2. Metod

Vi har valt att göra en kvalitativ undersökning där vi har använt oss av halvstrukturerade intervjuer och strukturerade observationer. Intervjuerna har utgått ifrån en intervjumall²⁶ med öppna frågor där det fanns plats för följdfrågor. Alla tre lärare fick begreppet fysisk arbetsmiljö definierat för sig innan intervjun startade. Detta för att vi skulle vara säkra på att vi fick svar på samma frågor under de olika intervjuerna så att vi kunde bearbeta och jämföra intervjuerna med varandra. Följdfrågorna gav oss mer djupgående information.²⁷ Observationerna utgick helt ifrån ett strukturerat observationsschema²⁸ där vi studerade skolornas närmiljö och fysiska arbetsmiljö. Våra resultat analyserades därefter med hjälp av ISR-modellen.

---

²⁶ Bilaga 3.

²⁷ Jan Krag Jacobsen, *Intervju: konsten att lyssna och fråga*, (Studentlitteratur: Lund 2007), s.11.

²⁸ Bilaga 2.

2.1 Datainsamlingsmetod

Undersökningsmaterial samlades in vid tre intervjuer och tre observationstillfällen. På varje skola genomfördes intervju och observation samma dag på en tid som passade respondenten. Observationen skedde innan intervjun så att vi skulle kunna använda oss av observationen under intervjun. Intervjuerna spelades in på band och därefter transkriberades de för att sedan kunna bearbetas.

2.2 Urval

Valet av att använda sig av tre skolor under studien grundade sig på att vi ville ha en skola med goda förutsättningar, en med betydligt sämre förutsättningar och en tredje skola mitt i mellan de två första. Alla tre skolor ligger dock i Stockholmsområdet. Skola 1 valdes utifrån att en av oss har haft sin Verksamhetsförlagda utbildning (VFU) där och på så sätt kände till skolans goda fysiska förutsättningar. Den andra skolans urval grundade sig på vår hypotes att skolor i Stockholmsinnerstad inte har lika goda fysiska förutsättningar i form av lokaler och närmiljö. Därför letades en skola i innerstan upp och kontaktades. Tredje skolan valdes även den ut genom tidigare VFU kontakter, vi visste att skolan inte hade överdrivet med resurser vilket gjorde att vi ansåg att denna passade bra i som en mellan skola.

2.3 Avgränsningar

Vi har valt att begränsa oss till den fysiska arbetsmiljön för idrottslärare och inte ta med den psykiska arbetsmiljön i vår undersökning. Detta gjorde vi då vi ansåg att det har forskats en hel del på den psykiska miljön medan den fysiska har kommit i skymundan. Den psykiska arbetsmiljön och dess påverkan på lärare kan läsas om lite varstans, men det tas aldrig upp något om hur den fysiska arbetsmiljön påverkar, såsom till exempel närmiljö, tillgång till idrottshallar och material.

En annan begränsning vi gjorde var att enbart undersöka skolor i Storstockholmsområdet, och där bara ta med 6-9 skolor. Detta valde vi att göra för att lärarna vi intervjuade ska undervisa i samma årskurser och för att undervisningen följer samma ramar inom kursplanen. I och med denna avgränsning blir eleverna inte en skillnad för lärarna utan alla har samma förutsättningar inom detta område. Antalet skolor vi valde att göra undersökningen på var tre, en som vi på förhand visste hade bra förutsättningar samt en skola som hade sämre

förutsättningar. Den tredje skolan visste vi låg någonstans mitt emellan de två första när det gäller tillgångar till lokaler material och närmiljö.

2.4 Genomförande

När vi valt våra tre skolor kontaktades de via telefon och mail. Skola 1 och 3 svarade och tackade ja på en gång. Dock var skola 2 svårare att få tag i, när vi väl bokat in en tid blev han sjuk och sedan var det höstlov. Då detta drog ut på tiden bestämde vi oss för att leta reda på en ny skola i samma område. Efter att vi försökt kontakta fyra skolor fick vi kontakt med en lärare som tackade ja.

Intervjuerna genomfördes på vardera skola, respondenterna valde själva plats, datum och tid. Sedan tidigare var det överenskommet att intervjuerna skulle bandas för att underlätta transkriberingarna. Intervjuerna tog mellan 30-40 minuter. Innan intervjuerna genomfördes observationer på varje skola, dessa tog cirka 20 minuter. På en av skolorna var det omöjligt att observera utan att läraren gick med och låste upp alla dörrar.

2.5 Bortfallsanalys

Bortfall under studien var att skolor vi tog kontakt med tackade nej eller över huvud taget inte svarade på våra förfrågningar. Andra bortfall under studien var att vi efter bearbetning av intervjuerna och observationerna valde att inte ta med vissa delar ifrån dem då vi upplevde det som inte relevant till undersökningens syfte. Detta för att de delarna i intervjuerna gled in på den psykiska arbetsmiljön och detta var inte något vi ämnade undersöka.

2.6 Trovärdighet

Vi är nöjda med validiteten i vår undersökning, genom att vi observerade den fysiska arbetsmiljön och närmiljön samt genomförde intervjuer och att dessa inte motsäger varandra anser vi är ett gott tecken på en bra validitet. Genom dessa två undersökningar har vi fått fram hur arbetsmiljön ser ut på de olika skolorna och hur den påverkar undervisningen. Utifrån detta kunde vi sedan besvara våra frågeställningar och uppfylla vårt syfte med studien.

När det gäller reliabiliteten är den dock inte lika bra. Då skolorna är anonyma kan man till exempel inte genomföra undersökningen igen och få ut samma resultat och undersökningar på andra skolor ger inte alls samma resultat. Även eventuella framtida ombyggnationer av

lokaler och närmiljö påverkar liknande studiers resultat. Respondenternas humör kan även det ha påverkat våra resultat i intervjuerna.

3. Resultat

Syftet med uppsatsen var att undersöka idrottslärares fysiska arbetsmiljö på skolor med olika förutsättningar och på vilket sätt idrottslärares uppfattar att den fysiska arbetsmiljön påverkar undervisningen. I resultatdelen har vi därför valt att redovisa varje skola för sig för att det ska bli lättläst och enkelt att förstå. Varje skolas resultat har vi sedan valt att redovisa under två olika delar, i första delen tar vi upp vad som framkom vid observationerna och i del två redovisar vi intervjuerna där lärarnas egna tankar framkommer.

Under observationerna framkom vissa frågor hos oss och dessa frågor ställde vi innan intervjuerna började. Därför är vissa delar i observationen redovisade på sådant sätt att lärarnas svar framkommer och det är inte enbart våra observationer som redovisas.

3.1 Skola 1

3.1.1 Observation

Skola 1 har flera olika salar, bland annat två stora salar, två små salar, ett gym och en budlokal. Skolan delar sina lokaler med ett gymnasium som ligger vägg i vägg. Idrottslärares på skolan delar ett gemensamt arbetsrum och där har varje lärare ett eget skrivbord, med tillhörande dator, rummet är dock inte stort.

De två stora salarna ser lite olika ut, en av dem är nybyggd och är endast till för bollspel och det finns inga redskap i den. Linjerna i golvet möjliggör spel i handboll, tennis, badminton, volleyboll, innebandy och basket, både stora och små planer finns för alla dessa idrotter. Alla sporter har tillhörande material, såsom mål, bollar och nät. I den andra hallen finns det samma saker men där finns även redskap. Det finns i salen åtta bommar/bomstolpar, fyra uppsättningar lianer, 12 ringar, ribbstolar längs med hela långsidan och ett redskapsförråd med alla möjliga redskap. Till exempel plintar, tjocka, tunna, och långa mattor, bockar, flipperdynor, trampetter och satsbrädor, samt ett förråd med bollar och västar finns på ena långsidan i hallen. I de små salarna finns det möjlighet att sätta upp nät till volleyboll och badminton. Redskap är det gott om. Då hallen ligger vägg i vägg med den stora hallen där det finns redskap kan de lätt låna redskap därifrån. I de små hallarna finns det plintar, tjocka,

tunna och långa mattor, bockar, trampetter, satsbrädor, bomsadlar, ringar i taket, ribbstolar, lianer, bommar, basketkorgar och ett förråd med en stor mängd bollar. Bland annat mjukbollar, basketbollar, innebandybollar med tillhörande klubbor samt västar.

Skolgården är minimal, den har en liten innebandyplan och en streetbasketplan men inget mer. Dock finns det fotbollsplaner i området men det räknas inte till skolans område. Det är dock tillåtet för eleverna att utnyttja planerna då det inte är lektioner där. I närområdet finns det en simhall, två stycken ishallar, två stycken elvamanna fotbollsplaner, en grusplan och en konstgräsplan. Det finns även en sjuvannaplan. Löpslinga finns på 850 meter och en löparbana håller på att byggas. Det finns ingen stor skog, men den som finns är tillräcklig för att bedriva orienteringsundervisning i.²⁹

3.1.2 Intervju

Den fysiska arbetsmiljön anser lärare 1 var bra på skolan. Det hon klagat på är att de just nu har lite problem med gymnastikföreningen som är i lokalerna på kvällar och helger. De har lagt beslag på A-förrådet och stängt in massa material där inne som skolan inte får ha tillgång till. Detta har lett till att B-förrådet är fullt av material. Hon upplever också att det är ett ganska tungt arbete att släpa redskapen fram och tillbaka med många lyft. På frågan om lärare 1 skulle vilja förbättra något så svarade hon att hon ville byta ut sina tjockmattor så att de kan hissa upp dem på väggen. Som det är nu har mattorna olika storlekar och vissa får då inte plats i en eventuell matthiss.

Även bullernivån är ganska hög, idrottslärarna har därför fått hörselproppar utgjutna åt sig vilket var bra i början enligt lärare 1, men "[...]man glömmer ta de och det blir joxigt och såhär"³⁰. Hon upplever inte att det finns någon speciell skillnad på bullernivån beroende på vilken sal man är i, dock att "[...]det är väl lite lugnare kanske i de små salarna, det blir det nog"³¹. Val av aktivitet däremot kan ha en betydelse för bullernivån, "[...]basket är ju en jätte jobbig (paus) sport att (paus) det studsas väldigt, handboll är inte alls på samma sätt[...]"³². Hon nämner en artikel hon har läst som handlar om bullernivån för idrottslärare. Där jämför dem idrottslärarnas arbete med vägarbetare som använder tryckluftsborrar. Enligt artikeln utsätts dessa två arbetskategorier för samma ljudnivå. När det gäller ventilationen är den

---

²⁹ Observation skola 1 (2007-10-24).

³⁰ Intervju lärare 1 (2007-10-24).

³¹ Ibid.

³² Ibid.

bedrövlig i de små hallarna, enligt lärare 1. Det blir väldigt varmt när solen ligger på. Men i de större hallarna är den bra och fungerar som den ska. Städningen av lokalerna är halvbra, ”[...]lägger man sig på golvet så är det lite grus och lite småsten, det är ju ett svårstädat ställe eftersom det är många som rör sig här”³³.

Lärare 1 planerar sina lektioner utifrån vilken lokal hon ska vara i då de delar lokaler med gymnasiet som ligger vägg i vägg. Ett rotationsschema för vilken lokal som vilken skola har för respektive vecka finns och hon bedömer att det fungerar bra. När lärare 1 är i bollhallen blir det bollspel, Friskis & Svettis och racketspel. När de är i små salarna blir det mer redskapsgymnastik, kondition och lekar och i de övriga hallarna spelar de mer basket, volleyboll och handboll. Lokalerna är således inget hinder för planeringarna av lektioner. På frågan om lärare 1 anser att de har tillräckligt med redskap för att bedriva undervisning svarade hon, ”Vi har jättebra, i varje sal finns det, ska det finnas minst fyra plintar, åtta små mattor, två tjockmattor, fyra satsbrädor och trampetter”³⁴. Detta förutom i bollhallarna som bara är till för bollspel. Lärare 1 betonar att det inte finns något som säger att de inte får gå till någon annan hall och låna redskap ifall de vill.

När det gäller materialet så sköter lärarna själva allt smått, såsom till exempel västar och bollar, saknas det något är de dem som beställer in det nya materialet. De större sakerna ansvarar föreningen som har hand om sporthallarna för. De brukar komma en gång per år och besikta lokalerna och materialet. Även vaktmästarna på skolan har ansvar för vissa material såsom badmintonnät med tillhörande stolpar.

Lärare 1 har en undervisningsgrupp på cirka 20-24 elever då hon undervisar en normal klass. Skolan har även en idrottsprofil där det är 30 elever i varje klass. Dessa olika elevantal anser hon vara rimligt i förhållande till lokalerna. Storleken på grupp är inte heller ett problem när de ska ha till exempel simning eller skridskor då skolan har tillgång till båda delarna på skolområdet. Det kostar dock att få tillgång till dessa hallar, tidigare fick de vara där gratis. Detta har lett till att skolan har fått dra ner på simningen och skridskoåkningen, då pengarna tas från idrottskontot som behövs för att köpa in nytt material. Varje lektion är ca 50 minuter och eleverna har minst 20 minuter på sig att byta om innan nästa lektion börjar. Lärare 1

---

³³ Intervju lärare 1 (2007-10-24).

³⁴ Ibid.

upplever inte att den tiden är något problem när hon planerar för att till exempel åka skridskor, det enda hon måste tänka på är att inte dra över tiden för lektionen.

Mellan lektionerna har lärare 1 cirka 5 minuters rast, vilket hon inte upplever är för kort ”[...]hade jag haft tio minuter hade ja, man går ju inte någonstans ändå. Man är ju där.”³⁵ Skolan har inget personalrum att gå till som de hade när lärare 1 började där. Då gick hon dit så ofta hon kunde för lära känna de andra lärarna. Nu är lärare 1 mest i sitt och de andra idrottslärares arbetsrum, ”[...]när alla är lediga så sitter man ju i sitt arbetslag och fikar”³⁶.

När det gäller närmiljön var det en sak som hon var missnöjd med; ”[...]vi har dåligt med skogar, det är det enda vi har dåligt med”³⁷. Trots det här prioriteras orientering väldigt mycket och skolan har lyckats få de flesta elever att gilla orientering. Brist på skog har lett till att det finns två större orienteringsdagar, en på hösten som är mer lätt träning i närheten av skolan och en på våren, då åker eleverna iväg och orienterar i ett område med bättre förutsättningar. Vid detta tillfälle på våren behöver eleverna transportera sig med kollektivtrafik, då har man löst det så att idrottslärarna är ute i skogen hela dagen och klasserna kommer ut dit tillsammans med sitt arbetslag. På frågan om lärare 1 känner att hon får med alla moment i sin undervisning eller om hon behöver välja bort något moment på grund av lokaler eller material svarade lärare 1 att det inte finns några hinder för att få med alla moment. Det kan dock vara problem att få tag i hjärt- och lungräddningsdockor men simhallen har en som de får låna.

Ifall lärare 1 skulle arbeta på en annan skola med andra förutsättningar skulle hon ändra på sitt arbetssätt och ha helt andra planeringar, ”vi har ju förmånligt med våra äää... allt material vi har och det vet jag ju att det inte finns på andra skolor”³⁸. Lärare 1 tror också att hennes fysiska arbetsmiljö skulle vara sämre på en annan skola, ”jag tror det här är optimalt som vi har det”³⁹.

---

³⁵ Intervju lärare 1 (2007-10-24).

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid.

3.2 Skola 2

3.2.1 Observation

Skolan ligger inklämd i trånga lokaler i centrala Stockholm. Detta gör att det inte finns någon riktig idrottshall utan en liten källarlokal som är ombyggd för att passa till idrottsundervisning. Den är väldigt liten och otroligt smal men fullt funktionsduglig till undervisning. Idrottsläraren har ett arbetsrum som han delar med en annan lärare på skolan. Arbetsrummet ligger inte i direkt anslutning till idrottshallen, utan ligger på samma ställe som övriga lärares arbetsrum.

Idrottsalen är smal och har inga redskap på väggarna eller i taket, så som bommar, ringar eller ribbstolar. Det finns heller inga linjer inritade i golvet eller basketmål uppsatta på väggen. Det som finns i salen är två stycken tjockmattor. Längst in i lokalen finns ett, i förhållande till salen, stort förråd. Där inne förvaras allt idrottsmaterial som finns på skolan. Två små innebandymål, fyra bänkar, fem tunnmattor, höjdhopsställning, tre stycken pingisbord samt en hylla med massa bollar av olika slag. Koner, västar, innebandyklubbor ligger i en hög i ena hörnet då det saknas hyllor och krokar i väggarna. Skolgård saknar skolan helt för tillfället, det enda som finns är en, uppskattningsvis 200m² stor parkering som inom kort kommer att byggas om till en mer anpassad skolgård. I närområdet finns det dock möjligheter, det finns tillgång till friidrottsanläggning, ishall, simhall och större idrottshallar, även en park som, enligt respondenten som visade oss runt på skolan, används flitigt.⁴⁰

3.2.2 Intervju

Läraren på skola 2 anser att den fysiska miljön när det gäller lokaler, redskap och närmiljö inte har några begränsningar, "[...]det finns egentligen bara möjligheter [---] sen så får du anpassa (paus) det är bra med ett öppet, med en öppen, på så sätt bra med en öppen kursplan"⁴¹. På frågan vad som är mindre bra svarade lärare 2 att mycket tid går åt till att transportera sig mellan olika ställen och att planera och utveckla undervisningen. Eftersom skolan är nyinflyttad till lokalerna måste respondenten se framåt och beställa material allt eftersom, "Pengarna ska gå till mycket saker, man får vänta på sin tur och planera noggrant vad det är man vill ha[...]"⁴². Trots detta är det inget akut som lärare 2 vill ändra på i den

---

⁴⁰ Observation skola 2 (2007-11-09)

⁴¹ Intervju lärare 2 (2007-11-09).

⁴² Ibid.

fysiska arbetsmiljön ”[...]det går bra med tanke på omständigheterna med väldigt begränsat med material, begränsat med utrymme så går det riktigt bra”⁴³.

Även utomhus- och närmiljön påverkar idrottslektionerna, den mesta utomhusverksamheten sker i parker runt omkring skolan och på en sjuanna grusplan som ligger fem minuter ifrån skolan. Elevernas förflyttningar till de här platserna sker i grupp tillsammans med respondenten eller enskilt efter överenskommelse med föräldrarna. Vid förflyttningar längre bort till exempel vid skridskoåkning sker den genom kollektivtrafiken. Enligt respondenten på skola 2 påverkas inte hans lektionsplanering av förflyttningarna, ”eleverna klarar på ombytestiden att förflytta sig också”⁴⁴. När respondenten har skridskor på schemat har han gjort så att hela skolan då åker skridskor på idrotten i cirka tre veckor. Då befinner han sig i ishallen hela dagarna för att minska förflyttningarna fram och tillbaka, ”jag är kvar, eleverna kommer till mig”⁴⁵.

På frågan ifall lokalerna och tillgångar på material påverkar hans lektionsplanering svarade lärare 2 att lokalerna helt spelar roll vid planering, ”[...]planeringen är hela tiden efter lokal och efter aktivitet, sy ihop kursplan med aktiviteter som passar de ickebefintliga lokaler eller det ickebefintliga materialet, det är hela tiden problemlösning, vara kreativ.”⁴⁶ Lokalerna och materialet får honom även att ”[...]tänka runt, tänka utanför lådan”⁴⁷, vilket gör att han kan genomföra de flesta aktiviteterna ändå. Dock kan han inte genomföra redskapsgymnastik just nu då det inte finns några sådana redskap. Detta har lärare 2 löst genom att han kör Le Parcour⁴⁸ utomhus där eleverna får klättra, balansera, hoppa och springa på de material som finns, till exempel bänkar, murar, trottoarer och väggar.

Lärare 2 anser sig vara utsatt för en del buller i sin fysiska arbetsmiljö, dock varierar bullernivån beroende på aktivitet och grupp han undervisar. En specifik aktivitet som han tog upp som gjorde att ljudnivån blev hög var basket med allt sitt studsande. Så vid de lektionerna använder han sig av öronproppar för att minska risken för hörselskador. För att minska bullernivån använder sig inte heller lärare 2 av visselpipa i onödan. Han tar själv hand om all

---

⁴³ Intervju lärare 2 (2007-11-09).

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ En sport där man utnyttjar de hinder och redskap som finns i ens väg när man tar sig från punkt A till punkt B. Allt detta görs på ett väldigt akrobatiskt sätt, där till exempel volter är ett vanligt förekommande.

material som skolan äger, då både inköp, skötsel och underhåll. Städningen däremot har en städfirma hand om, och det funkar ganska bra, ”[...]kan givetvis bli bättre, men det är ok.”⁴⁹ Eftersom lokalerna än så länge inte hyrs ut på kvällar och helger upplever inte lärare 2 att han kan komma på en måndag morgon och det är ostädad på grund av en uthyrning. Och ifall det någon gång skulle vara så är det inte något han lägger ner tid på, ”[...]då kan man ju gå runt och vara sur jämt.”⁵⁰

En normal undervisningsgrupp för lärare 2 är 20-25 elever i årskurs 8 och 9 och max 15 elever i årskurs 6 och 7. Grupper på 20-25 elever är anpassade efter lokalerna, och att det är färre elever i sexan och sjuan beror på att ”[...]man kan påverka dem mer, när de är mer mogna är de fler, då kan man fortfarande hålla greppet om dem.”⁵¹ Lektionerna är 50 eller 90 minuter långa beroende på ifall eleverna har en eller två lektioner i veckan och eleverna har 20-30 minuters ombytestid före och efter lektionen. Under denna tid hinner eleverna byta om och förflytta sig dit de ska, så lärare 2 behöver aldrig korta ner sina lektioner så att eleverna hinner till nästa lektion utan ”[...]lektionstid är lektionstid och förflyttning och ombyte är utanför.”⁵² Mellan varje lektion har lärare 2 allt ifrån 10 minuter upp till 40 minuters rast och på frågan ifall den tiden räckte för att han skulle hinna koppla av svarade han: ”Koppla av, vad är det för någonting?”⁵³, han la dock sedan till ”[...]det går bra, det blir vad man gör det till.”⁵⁴ När lärare 2 hinner koppla av gör han det i lärarrummet tillsammans med de andra lärarna och eftersom skolan är ganska liten stöter han på dem i korridorerna vilket har lett till att han har bra kontakt med de andra kollegorna.

På frågan ifall lärare 2 skulle arbeta på ett annat sätt på en skola med andra förutsättningar svarade han ”Alltså hur jag arbetar idag [---] är helt anpassad till platsen jag är på.”⁵⁵ och ifall han hade andra förutsättningar ”[...]så hade jag förmodligen arbetat på med de förutsättningarna, men förmodligen på samma sätt, så jag är ju jag oavsett vart jag kommer någonstans.”⁵⁶

---

⁴⁹ Intervju lärare 2 (2007-11-09).

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

3.3 Skola 3

3.3.1 Observation

Skola 3 har en stor och en liten hall, i den lilla hallen har ventilationen slutat fungera så den är full med bananflugor för tillfället. Dock måste de ha lektioner där ändå, då de är två idrottslärare på skolan som turas om att vara i stora respektive lilla hallen, enligt respondenten under rundvisningen. De två idrottslärarna hade varsitt arbetsrum i anslutning till hallen och i ett av rummen har de en gemensam dator.

Stora salen är väl utrustad med stora fasta mål, basketkorgar och många olika markeringar i golvet, till exempel tennis, volleyboll och handboll. Det finns även fasta redskap så som ribbstolar, lianer, bommar och ringar och ett fåtal flyttbara redskap så som bänkar, plintar, satsbräda, tunnmattor och tjockmattor. Andra redskap som också finns i hallen är höjdhoppställning, häckar och pingisbord. Lilla salen hade ett litet förråd intill där det finns några tunnmattor, häckar och bollar. I övrigt var salen mer som en dansstudio utan markeringar i golvet. När det gäller material finns det gott om bollar och då framförallt mjuka bollar och innebandybollar, men även fotbollar, tennisbollar och badmintonbollar. Dessa är placerade i ett litet förråd precis innanför dörren. Skola 3 hade även ett antal innebandyklubbor, pingisrack, badmintonrack, tennisrack och brännbollsträn och lite övrigt material så som västar, koner och ärtpåsar.

På skolgården finns det en multisportarena, där kan bland annat fotboll, bandy eller basket spelas. Det finns även en beachvolleybollplan, ett antal markeringar inritade på skolgården och flera basketplaner. I närmiljön har skolan tillgång till en park precis utanför där mycket av utomhusundervisningen bedrivs enligt lärare 3 som visade oss runt på skolan och 1 km ifrån skolan finns det en simhall och en ishall.⁵⁷

3.3.2 Intervju

Skolan har bra förutsättningar enligt lärare 3, dock är det väldigt mycket buller i lilla salen vilket beror på att ljudet inte försvinner ut därifrån. Utöver det fungerar inte ventilationen som den ska för tillfället. Ventilationen brukar fungera bra, men den har nu lagt av vilket skolan har anmält, dock har det inte hänt något på flera veckor. I stora salen försvinner ljudet bättre

---

⁵⁷ Observation skola 3 (2007-10-25)

vilket leder till att det inte är lika bullrigt. Lärare 3 använder sig av visslingar vilket kan höja ljudnivån i salen. Han är dock noggrann med att inte börja prata förrän alla är tysta för att slippa skrika. Även utomhus har skolan bra förutsättningar enligt honom. De saker lärare 3 var mindre nöjd med och skulle vilja förbättra var just att ljudisolera och få igång ventilationen, även en ytterligare förrådslokal skulle vara bra. Detta för att få lite mer plats och kunna ha lite bättre ordning, "[...]det är ju liksom vagnar överallt, så ska man in och så ska man böka runt"⁵⁸. Det lärare 3 måste ta hänsyn till vid sina planeringar för lektionerna är ifall han har lilla eller stora salen. Eftersom de är två idrottslärare på skolan har de gjort så att varannan gång är det lektion i lilla respektive stora salen. Lärarna har valt att göra på det viset då de är ganska begränsad när de har den lilla salen, till exempel kan inte redskapsbanor genomföras, det är också för trångt för att kunna spela fotboll eller liknande bollspel. Eleverna rangordnar lokalerna och då är den lilla salen den som är den minst populära. Vilket har lett till att, då det är uteperiod får läraren som för tillfället har den lilla salen första "tjing" på parken eller "utearenan", det här för att kompensera upp för att de har den lilla salen. Men annars fungerar det bra i den lilla salen "vi är ganska flexibla liksom behöver vi ha ner någonting så hjälps vi åt att bära ner det sådär"⁵⁹. I stora salen upplever lärare 3 att han kan genomföra allt han vill, där är inte lokalen något hinder. Inte heller tillgångar till material påverkar undervisningen detta trots att skolan inte har speciellt mycket redskap och material. Dock skulle det finnas mer material ifall han fick ha hand om pengarna. Det material som skolan har idag räcker till att lärare 3 kan genomföra sin undervisning. Inga moment behöver tas bort för att de inte har material. "Jag är en väldigt möjlighetsorienterad människa, så jag skulle säga att det inte finns några hinder för oss egentligen"⁶⁰, dock är möjligheterna för friluftsliv sämre på skolan än vad det är på andra skolor i kommunen. När det gäller framplock av redskap gör lärare 3 det tillsammans med eleverna.

En normal undervisningsgrupp för lärare 3 är cirka 25-26 elever, detta gäller i både stora och lilla salen, vilket han tycker är en för stor grupp i allmänhet. En lärare bör aldrig "[...]ha en större grupp än 19 elever, 18-19 elever"⁶¹. Detta då undervisningen i lilla salen blir väldigt trång. Skolan har en väldigt hög elevnärvaro, dock är aktivitetsnivån på eleverna väldigt olika vilket leder till att alla 25-26 eleverna inte alltid är aktiva.

---

⁵⁸ Intervju lärare 3 (2007-10-25).

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Ibid.

På frågan angående hur och vem som sköter omvårdnad och renovering av redskapen har lärare 3 ingen aning om vem som har det ansvaret. Det finns ett konto till det och vissa saker som slits ut byts ut med jämna mellanrum, till exempel bänkar. Detta är inget lärare 3 och hans kollega har någon koll på utan det finns en förvaltningschef som han tror har det yttersta ansvaret. Ifall de upptäcker något som behöver bytas ut anmäler lärare 3 det och så kommer det dit folk som utför service. Skolan hade en incident för ett tag sedan, då en matthiss gick sönder när två elever höll på att hissa upp mattan och mattan åkte i golvet. Eleverna klarade sig, men det blev dock en tvist mellan skolan och företaget om vem som hade ansvaret, tvisten är fortfarande inte löst. Denna incident har lett till att skolan har bestämt att de "[...]inte får lämna över befogenheten eller ansvaret till eleverna att göra de sakerna"⁶². Detta är något han tycker är synd, då det är ett jättebra sätt att prata och lära sig säkerhet vid matthissarna.

Lokalerna blir städade varje morgon, dock är lärare 3 inte helt nöjd med den, "jag personligen tycker det skulle kunna vara bättre"⁶³. Framförallt måndagsmorgon, då har det under helgen varit många föreningar i hallen, vilket leder till att han inte riktigt vågar släppa in eleverna utan skor då lärare 3 inte vet ifall det kan ligga glassplitter eller grus lite här och där. Skolan har dock en bra kommunikation med städföretaget så ifall det är något som behöver städas mer så ringer de bara till den ansvarige som ser till att företaget kommer och städar lite extra.

Lektionerna är 50 eller 55 minuter och eleverna har ca 20 minuter på sig att byta om efter och innan lektionerna. Det här tycker lärare 3 är för kort tid och det blir ett stressmoment för eleverna. Dock påverkar inte den tiden lärare 3 och han känner inte att han behöver korta ner sina lektioner fört att eleverna ska hinna byta om. Däremot är det ett problem att "eleverna har det som en ursäkt till att inte sköta hygien"⁶⁴. Lärare 3:s rast mellan lektionerna är väldigt olika, allt ifrån 20 minuter upp till en och en halv timme. Beroende på vilken dag och hur lång rast hinner lärare 3 koppla av mellan lektionerna "[...]vissa dagar är det tufft, vissa dagar är det full rulle då hinner jag inte sitta ner"⁶⁵. När lärare 3 hinner koppla av gör han det inne på kollegans arbetsrum, detta för att datorn är där inne och för att det inte finns några bananflugor där, samt att de brukar ha sina möten där inne. De brukar även försöka hinna gå ner till gården för att sitta och prata och "hänga" med eleverna. När det gäller kontakten med

---

⁶² Intervju lärare 3 (2007-10-25).

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ibid.

de andra lärarna har den blivit sämre. Detta tror lärare 3 beror på att skolan har dragit ner på de olika gruppkonstellationerna. Från början hade skolan ämneslag, årslag och profillag, men nu har dragit in på det och har bara ämneslag. Det här har lett till att lärarna får vara sin egna projektledare för det som de vill åstadkomma och sedan försöka värva folk till det själva vilket leder till att teamkänslan saknas.

Vid lektioner en bit ifrån skolan, till exempel skridskor eller simning behöver inte lärare 3 korta ner sina lektioner för att eleverna ska hinna byta om och förflytta sig. Utan då hör han av sig till de berörda lärarna och säger att eleverna blir sena till nästa lektion. Detta accepteras av de andra lärarna, "[...]det är ju ömsesidigt, ge och ta liksom"⁶⁶. Någon annan gång är eleverna sena till idrottslektionen och då får han planera om och kör ofta samarbetsövningar istället. Vid frågan angående närmiljön och om den används i undervisningen svarade lärare 3 att den används, bland annat används ett löparspår en bit ifrån skolan, där har de olika löptester och när skolan hade en utomhusprofil höll dem till där. Det finns även ett fält som används vid mentorsdagar, där de brukar spela bland annat brännboll. Dock hinner de aldrig gå till fältet under vanliga lektioner utan då är de mest i parken som ligger precis utanför skolan. När de förflyttar sig till olika platser i närmiljön har de några "farliga" förflyttningar att ta hänsyn till, bland annat en vältrafikerad väg, dock har de nu satt upp trafikljus där. Eleverna behöver aldrig förflytta sig med hjälp av kollektivtrafiken under vanliga lektioner. Det är mer vid aktivitetsdagar som eleverna behöver göra det. Vid aktivitetsdagar har det varit så att idrottslärarna har fått planera allt då det på skolan har varit väldigt många "ämneslärare". Det här är något lärare 3 har försökt jobba bort och när skolan startade upp "den dagliga dosen" har det blivit bättre. "den dagliga dosen" är ett projekt som går ut på att eleverna ska röra på sig minst 30 minuter per dag. Det här har lett till att lärare 3 numera tar upp de olika aktiviteterna, som han och kollegan har tagit fram med hjälp av eleverna, på ett möte. Där får de andra lärarna säga vilken aktivitet de kan tänka sig vara med på. De lärare som inte väljer någon aktivitet blir utplacerade av honom.

På frågan om lärare 3 hade arbetat på ett annorlunda sätt ifall skolan hade haft andra förutsättningar svarade han att han förmodligen skulle göra det, tillgångar till lokaler, material och närmiljö "[...]är alltid det som styr, det är det som åtminstone skapar ramarna för vad man själv upplever som möjligt"⁶⁷.

---

⁶⁶ Intervju lärare 3 (2007-10-25).

⁶⁷ Ibid.

3.4 Sammanfattning resultat

Tillgångar till lokaler och material skiljer sig väldigt mycket från skola till skola. En skola hade mycket bra möjligheter i form av lokaler, material och närmiljö. Detta är något som förenklar planeringen för läraren då läraren inte behöver planera in några resor i samband med undervisningen. En annan skola hade nästan motsatta förutsättningar. En liten lokal, knappt kallad idrottshall, och väldigt begränsat med material. Det här gör att all undervisning inte kan bedrivas på skolan. Det gör att resor blir ett måste. Dock behövde läraren inte känna sig begränsad utav detta då eleverna innan varje lektion har minst 30 minuter på sig att byta om och förflytta sig till respektive undervisningsplats.

Arbetsmiljön ser väldigt olika ut på skolorna, men uppfattas ändå som god av samtliga lärare. Alla lärare ansåg att det hade en väldigt bra arbetsmiljö, dock fanns det en sak som kom upp som negativt under alla intervjuer, det var att under lektionerna kan bullernivån bli väldigt hög. Detta hade samtliga lärare liknande arbetssätt för att motverka. Öronproppar hade de fått av skolan och använde visselpipor väldigt sparsamt. De sparade på sin röst genom att inte skrika till gruppen utan istället samla in gruppen och vänta på att det skulle bli tyst innan nya instruktioner delades ut.

På frågan gällande hur lokalerna påverkar undervisningen svarade alla respondenter att lokalerna har en stor inverkan på lektionsplaneringen, och att man planerar utifrån lokal och material tillgångar. Vidare svarade samtliga att om de hade fått jobba med helt andra förutsättningar så tror de att de inte hade ändrat sitt sätt att arbeta på, men att det självklart hade fått anpassa undervisningen till den nya lokalen/lokalernas förutsättningar. Lärarna har alltså konstaterat att lokalen inte se som en begränsning utan som ett redskap i undervisningen.

4. Sammanfattande diskussion

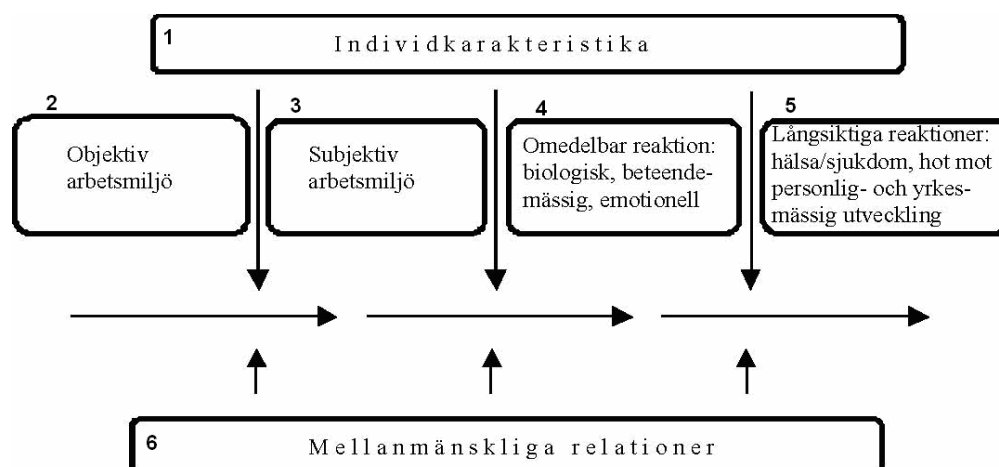
4.1 Inledande diskussion

Syftet med uppsatsen var att undersöka idrottslärares fysiska arbetsmiljö på skolor med olika förutsättningar och på vilket sätt idrottsläraren uppfattar att den fysiska arbetsmiljön påverkar undervisningen. Detta undersöktes utifrån tre mer preciserade frågeställningar:

- Hur ser den fysiska arbetsmiljön ut på skolan?
- Hur upplever läraren sin arbetsmiljö?
- Hur upplever läraren att arbetsmiljön påverkar undervisningen?

Diskussionen är uppbyggd kring våra tre frågeställningarna som vi har valt att diskutera i den ordning de är skrivna. Vi återkopplar ISR-modellen, tidigare forskning samt bakgrundsfakta med vårt undersökningsresultat. Allt detta kommer att mynna ut i nya frågor som vi sedan diskuterar kring och som slutligen leder fram till förslag på ny forskning.

För att kunna följa vårt resonemang och vår analys utifrån ISR-modellen har vi valt att lägga in en bild på modellen igen som ett stöd för läsaren.

Fig. 2: ISR-modellen ovan är den omarbetade och översatta versionen av Gunn Johansson och omarbetad av Andersson & Sundkvist.

4.2 Diskussion

Lokalernas utformning och tillgången på material skiljer sig väldigt mycket från skola till skola. Bara en av de tre skolorna vi undersökte följer alla de riktlinjer som Lärarnas Riksförbund och Svenska Gymnastikläraresällskapet har gett ut, en skola följer vissa av punkterna, medan den sista av de skolor vi besökt inte uppfyller något av kraven. Möjligtvis uppfyller den sista skolan punkten att redskapsutrymmet ska ha en viss storlek. Självklart är dessa riktlinjer inget skolorna måste uppfylla, men det ger oss ändå en liten tankeställare om hur olika det verkligen ser ut på skolorna. Kanske skulle det vara bra ifall det kom ut regler eller lagar på hur stor en gymnastiksal måste vara för att det ska få bedrivas undervisning i den och vilket material det måste finnas. I dagsläget finns det inget i arbetsmiljölagen som

säger att lokalerna måste vara en viss storlek, där tas det enbart upp att den bör vara utformad ur arbetsmiljösynpunkt. Däremot står det i AFS 2000:42 paragraf 6 att: ”Arbetsplatser, arbetslokaler och personalutrymmen med tillhörande utrymmen skall ha en med hänsyn till verksamheten, tillräcklig area och fri höjd samt vara lämpligt förlagda, utformade och inredda.”⁶⁸ Det här är något som vi anser ska skrivas om och tas med i läroplanen alternativt skollagen där det bör tas fram ett minimikrav på lokalernas storlek. Detta tror vi skulle kunna leda till att idrottsundervisningen kan bedrivas på mer lika villkor, då skolans lokaler inte längre blir ett hinder i undervisningen.

Att skolornas arbetsmiljö var så olika är inget som förvånade oss, då vi redan på förhand hade valt ut skolor med väldigt stora skillnader i förutsättningar. Skola 1, som hade väldigt goda förutsättningar, var enligt oss en skola som har allt. Simhall, ishall, gym, fotbollsplaner samt ett flertal idrottshallar är något som inte alla kan stoltsera med. Att respondenten ansåg att detta var en god arbetsmiljö är något vi kan hålla med om. I jämförelse med skola 2, som hade en liten lokal på bottenplanet där de utförde idrottsundervisningen med minimala resurser, så som redskap och material, syns det tydliga skillnader. Utifrån observationen antog vi att lärare 2 skulle uppleva sin arbetsmiljö som sämre än vad övriga respondenter hade gjort. Men läraren på denna skola ansåg att han hade en bra arbetsmiljö vilket var något som förvånade oss. Skola 3 var en, enligt vårt tycke, en skola med normala förutsättningar, en fullstor hall och en mindre lokal i källaren. Redskap och övrigt material fanns det inte i överflöd men fullt tillräckligt enligt oss.

Första delen i ISR-modellen går ut på att man tar till sig sin fysiska arbetsmiljö. Att sätta sig ner och tänka över hur den fysiska arbetsmiljön verkligen ser ut på arbetsplatsen gör att den första delen i ISR-modellen är gjord. I och med att vi intervjuade lärarna och på så sätt tvingade dem att fundera över hur deras arbetsmiljö ser ut, så startade vår analys redan där. Att genomgå första delen i modellen är inte speciellt svårt, det är något nästan alla gör dagligen men om man sedan tar sig vidare till nästa del är en annan fråga. Många känner säkert inte till att denna modell finns, men ändå är det utifrån delarna i modellen som människor tar in och analyserar sin omgivning. Analyserar man våra intervjuer utifrån detta så kan vi konstatera att samtliga respondenter har passerat del ett i ISR-modellen. Nästa del i modellen är att ta sig en tankeställare över hur detta påverkar en själv positivt och negativt.

---

⁶⁸ Arbetsmiljöverket <webbredaktionen@av.se> Arbetsplatsens utformning, 2007-11-08 <http://www.av.se/dokument/afs/afs2000_42.pdf>, (Acc.2007-11-08), s. 10.

Det som vi kunnat konstatera att respondenterna uppfattar problematiken med buller och ljudnivåer på sin arbetsplats som negativt i sin arbetsmiljö. Buller är något som man utsätts för dagligen i form av till exempel trafik, maskiner och mänskliga ljud. Att respondenterna påpekade ljudnivån som en brist i arbetsmiljön är inte alls förvånande, när man arbetar med barn kan man räkna med att ljudnivån är hög då deras sätt att vara och leka leder till att de höjer rösten. Det här är något som gäller oavsett vilken åldersgrupp som undervisas. För en idrottslärare påverkar även aktiviteten ljudnivån, vilket respondenterna påpekade. Aktiviteter med bollar ger en högre ljudnivå då det oftast studsar bollarna i golvet. En av respondenterna har därför valt att inte ha basket då läraren undervisar i en liten sal, detta för att minska ljudnivån. Även Stockholms läns landsting påpekar detta i sin rapport om *Barns hälsa och miljö i Stockholm*. Där tar de upp att det som påverkar ljudnivån för en idrottslärare mest är eleverna själva och vilken typ av aktivitet som utövas. Även i rapporten *Skolans arbetsmiljö* från 2002 påpekades problem i arbetsmiljön, bland annat form av buller. Så för oss borde det vara en självklarhet att man som idrottslärare får öronproppar utgjutna. Det här är något som rektorerna bör ansvara för och se till att det blir gjort och att de används. När vi i våra intervjuer ställde frågan om ljudnivån under en lektion svarade samtliga respondenter att de använder öronproppar. Dock var det bara en av respondenterna som fått utgjutna öronproppar från skolan. Något som vi reagerade på var att öronpropparna inte används regelbundet, utan enbart under bollspelslektioner då det är mycket studsande. Men enligt våra erfarenheter så är ljudnivån minst lika hög då lekar och redskapsbanor genomförs. Vilket enligt oss är skäl nog för att använda öronpropparna under all idrottsundervisning. De ljud som uppstår under en idrottslektion kan gott och väl räcka till att skapa hörselskador.

Det borde också finnas en skylt som varnar för hög ljudnivå. I AFS 2000:42 paragraf 36 står det följande: "Vid ingång till lokaler, utrymmen eller andra platser där det finns risk för hörselskada, skall finnas en väl synlig påbudsskylt med symbol för "RISK FÖR HÖRSELSKADA ANVÄND HÖRSELSKYDD"."⁶⁹ Någoting annat som tyder på det här är det påpekande som en av respondenterna hade läst i en artikel, i artikeln togs det upp att ljudnivån för en idrottslärare som undervisar i en gymnastiksal, kontra en som står vid ett vägarbete och jobbar med en tryckluftsborr, utsätts för samma bullernivå. Vi har letat efter artikeln men utan resultat, så detta är dock inget vi kan styrka. Men om så är fallet är det

---

⁶⁹ Arbetsmiljöverket <webbredaktionen@av.se> Arbetsplatsens utformning, 2007-11-08 <http://www.av.se/dokument/afs/afs2000_42.pdf>, (Acc.2007-11-08), s. 14.

något man verkligen bör tänka på. Hur många byggarbetare står och borrar utan hörselskydd? Jämför detta med hur många idrottslärare som står och undervisar med hörselskydd.

En annan negativ inverkan på den fysiska arbetsmiljön är kontakten med övrig personal. I boken, *Idrottsläraren och arbetsmiljön*, beskrivs idrottslärarens arbetssituation som ett ensamarbete och att man lätt blir avskuren från resten av lärarna då idrottshallen ofta ligger avskild från resten av skolan. Detta är något som vi både kan bekräfta och dementera genom vår undersökning. På två av de tre skolorna hade idrottslärarna arbetsrum som vara avskurna från övriga skolan. Arbetsrummen låg i anslutning till idrottshallen som i sin tur låg avskild från resten av skolans lokaler. Läraren på skola 1 tyckte att det blev ett problem då kontakten med övriga lärare inte blir speciellt bra, dock var gemenskapen bland idrottslärarna mycket bra då alla dessa delade arbetsrum. ISR-modellen tar upp detta i form av mellanmänniska relationer. Respondenten i det här fallet påverkas delvis negativt då kontakten med övrig personal på skolan inte är speciellt bra. Samtidigt påverkas hon positivt genom att kontakten med de andra idrottslärarna är väldigt bra. Skolan arbetar visserligen i arbetslag vilket gör att lärarna träffar varandra under arbetslagsmöten, men att ses under ledig tid och kunna prata om annat än just skolan är något som sällan förekommer. Eftersom arbetsrummet ligger i anslutning till idrottshallen, och med det faktum att de inte har så långa raster mellan lektionerna, förstår vi att idrottslärare känner sig lite utanför och inte får någon bra kontakt med de övriga lärarna i de andra ämnena. Men på grund av skolans utformning kan vi konstatera att detta är något som är svårt att ändra på. Läraren på skola 3 var inne på samma spår, men påpekade att kontakten med övriga lärare hade varit bra när han började jobba på skolan, för ett par år sedan. Men allt eftersom har det gjorts nerskärningar av olika arbetsgrupper på skolan och kontakten lärarna emellan har försvunnit. Även här syns det att respondenten har påverkats negativt genom de mellanmänniska relationerna. Skola 2 däremot arbetade på ett annat sätt. Där låg idrottshallen i samma byggnad som skolan övriga lokaler, och lärarens arbetsrum låg vägg i vägg med skolans övriga lärare. Samarbetet och gemenskapen mellan lärarna på skolan var väldigt bra. Här såg vi snabbt att de mellanmänniska relationerna hade en positiv inverkan på respondenten. Skola 2, som var den klart minsta skolan av de vi undersökte, hade den klart bästa kontakten mellan lärarna. Här tror vi även att skolans storlek och utformning har en stor inverkan på kontakten mellan lärarna, lärarna stöter enklare på varandra i korridorer och i personalrum.

Under vår analys kan vi konstatera att de negativa delarna i arbetsmiljön inte är många, men trots allt viktiga. Det kan för oss vara svårt att påvisa de positiva delarna i arbetsmiljön då det ofta är negativa som lyfts fram under intervjuerna. Dock har samtliga respondenter beskrivit sin fysiska arbetsmiljö som god vilket gör att helhetsintrycket av arbetsmiljön är positiv även om det finns bitar i den som är negativ. De positiva och negativa bitarna på arbetsplatsen är det som i ISR-modellen beskrivs som en omedelbar reaktion på arbetsmiljön. Dessa reaktioner kommer långsiktigt att påverka lärare, vilket är sista delen i vår modell.

När det gäller hur arbetsmiljön påverkar lärarnas undervisning och planering fanns det inga större skillnader mellan respondenterna. Alla tre planerade efter lokal och materialtillgångar, dock påverkades inte deras arbetssätt av de befintliga lokalerna. Detta var något som vi i början när vi intervjuade respondenterna inte riktigt förstod, det är väl klart att ens arbetssätt påverkas av lokaler och material. Det är väl det man bygger sin undervisning på? Under analyserna av intervjuerna fick vi klart för oss att det inte riktigt var så de menade. Självklart påverkas undervisningen av det material som det finns tillgång till, men det betyder inte att arbetssättet påverkas. Tanken är fortfarande den samma bakom undervisningen oavsett vart den bedrivs och med vilka hjälpmedel: ”Jag är ju jag oavsett vart jag kommer någonstans”⁷⁰. Att material och lokaler påverkar undervisningen genom att man väljer aktiviteter efter tillgångar är ganska självklart. Mer material och större lokaler ger bättre förutsättningar, precis som de påpekar i en av artiklarna i den danska boken, *Samspil mellem fysisk rum og hverdagsliv i skolen*. Där skriver författarna att tillgångar till hörn, kanter, avsatser och olika typer av avgränsningar leder till goda förutsättningar för sällskapsaktiviteter och att en rymlig lokal ger bättre förutsättningar för grupparbeten och enskilt arbete. De tog också upp att rymliga lokaler ger bättre förutsättningar för bollsporter och aktiviteter med högre tempo. Detta stämmer väl överens med vad respondenterna i vår undersökning påpekade. Exempelvis, på skola 1 kör respondenten bara bollsporter när de är i de stora salarna och undviker det i de små. Eller som på skola 2 där de inte kan utöva till exempel basket på grund av att deras lokal är så liten och har så lågt i tak. Materialtillgångarna har självklart en inverkan på undervisningen den också. Att det inte går att genomföra en viss aktivitet utan tillgång till vissa redskap inser de flesta. I vår undersökning har det framkommit att redskapsgymnastik är en sådan aktivitet som alla skolor inte kan genomföra. Skola 2, som helt saknade gymnastikredskap har ersatt stora delar av sin undervisning inom detta område med

---

⁷⁰ Intervju lärare 2 (2007-11-09).

den nya sporten Le Parcour. Att utnyttja närmiljön och dess tillgångar genom att klättra och hoppa på det miljön har att erbjuda, är ett utmärkt sätt för idrottsläraren att få in de moment som övas i en redskapsbana. Här syns det tydligt att arbetsmiljön har påverkat undervisningen genom att läraren har fått ta bort en vis del i undervisningen. Att han istället har ersatt den med en annan aktivitet, där närmiljön används i undervisningen, är för oss ett tecken på den kreativitet som idrottslärare ofta har. Läraren har alltså tagit en negativ reaktion till att på långsikt omvända den till någonting positivt. Detta är något, enligt oss, samtliga respondenterna har gjort. Då det framkom i intervjuerna att lokalerna och materialtillgångar inte ska ses som begränsningar utan att dessa ska utnyttjas som ett verktyg i undervisningen. ”Ja lös problemet... det finns egentligen bara möjligheter”⁷¹.

Innan vi startade vår undersökning hade vi en hypotes om att förflyttningar till och från ishallar och simhallar skedde under lektionstid. På grund av detta skulle lärarna behöva korta ner sina lektioner och inte hinna med allt han/hon ville under lektionen. Detta skulle alltså enligt oss ha påverkats idrottslärarens undervisning negativt. Men under intervjuerna har det framkommit att ingen av respondenterna behöver ta hänsyn till förflyttningstiden till och från lektionen, när undervisningen sker på annan plats. Eleverna hinner på skola 2 att förflytta sig till lektionen under ombytestiden. På skola 3, har idrottslärarna bra kontakt med övrig personal och behöver därför bara ringa till berörd lärare och säga att eleverna kommer sent till efterföljande lektion. Detta är ett givande och tagande som även fungera åt andra hållet då kanske idrottsläraren berörs en annan gång. Skola 1:s elever utför inte så många förflyttningar till andra platser då skolan har det mesta när det gäller lokaler och hallar på skolans område. Att lärarna inte behöver ta hänsyn till förflyttningar och på så vis förkorta sina lektioner är väldigt positivt. Idrott är ju ett ämne där det på de flesta skolor förekommer förflyttningar till andra hallar för att bedriva till exempel simning och skridskoåkning. Att lärarna inte behöver ta hänsyn till och förkorta sina lektioner anser vi är jättebra. Det underlättar för idrottslärarna då de kan koncentrera sig på själva undervisningen istället för att hela tiden hålla koll på när eleverna måste gå för att hinna i tid till nästa lektion. På långsikt påverkar det idrottsläraren genom att han eller hon får mer tid till att planera och genomföra undervisningen. Planeringsarbete är ju något idrottslärare ägnar mycket tid åt, om det går att plocka bort aspekter som förflyttningstid underlättas som sagt arbetet. Analyserar vi detta utifrån ISR-modellen kan vi konstatera att detta är en positiv reaktion på lärarna.

---

⁷¹ Intervju lärare 2 (2007-11-09).

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att alla de lärare vi intervjuade i denna undersökning upplever sin arbetsmiljö som god. Det finns både positiva och negativa reaktioner på den fysiska arbetsmiljön. Det är dessa som på långsikt kommer att påverka undervisningen. Som vi tidigare har nämnt påverkas undervisningen av lokal och materialtillgångar samt närmiljön. Dessa aspekter ska inte ses som några hinder utan verka som redskap i undervisningen. En lärare som känner sig pressad på grund av små lokaler och minimala materialtillgångar kan inte ge en stimulerande undervisning. Om det finns små tillgångar, gällande lokaler och material på skolan, faller det sig naturligt att läraren letar sig till nya lokaler i närmiljön. Nya hallar, parker och idrottsplatser i närheten fungerar då som alternativa undervisningsplatser. Detta var något som lärarna i undersökningen utnyttjade. Samtliga respondenter har dock påpekat att lektionstid är lektionstid, och att förflyttningarna ska ske innan och efter lektionen. Detta för att idrottsläraren ska slippa korta ner sin lektion. Då det behövs längre förflyttningar kontaktas berörda lärare om att eleverna kommer att komma sent till efterföljande lektion. Detta är något vi ser som väldigt positivt. Ett bra samarbete på skolan underlättar för väldigt många och därför är det väldigt skönt för oss att se att detta samarbete fungerar på de skolor vi har undersökt.

4.3 Självkritik

När vi ser tillbaka på vårt arbete och vårt arbetssätt kan vi konstatera att det finns vissa saker vi skulle ha kunnat göra annorlunda. Det första som ställde till problem för oss var att hitta tre skolor med olika förutsättningar. Att hitta en skola med normala förutsättningar var inte speciellt svårt, inte heller att hitta en skola med väldigt bra förutsättningar. Det som dock ställde till problem för oss var att hitta en skola med sämre förutsättningar. Under vår efterforskning hittade vi inte speciellt många skolor som vi på förhand kunde säga hade sämre förutsättningar. Och av de skolor vi lyckades lokalisera var det enbart en skola som svarade att de kunde ställa upp i vår undersökning. Det vi skulle kunna gjort för att underlätta detta var att kontakta flera skolor på samma gång istället för att ta en i taget och invänta svar från den skolan.

En annan sak vi är lite kritiska mot är att vi under intervjun borde ha fokuserat mer på vår sista frågeställning som behandlar just hur den fysiska arbetsmiljön påverkar undervisningen. Som det blev nu så fokuserade vi mer på hur det verkligen ser ut på skolorna, än på hur det påverkar undervisningen. Att ändra på detta hade inte varit så svårt då vi enbart hade behövt lägga till vissa följdfrågor under intervjuerna för att på så sätt gräva djupare i den frågan.

4.4 Vidare forskning

Genom denna undersökning så har vissa idéer på vidare forskning framkommit. En sak som påpekades under intervjun med lärare 1, var den kraftiga bullernivån som idrottslärare utsätts för. Att göra fler studier på hur stark ljudnivån verkligen är i en idrottshall och sen efter det kunna göra en jämförelse med andra yrken kan vara väldigt intressant.

En annan intressant ingång till vidare forskning skulle kunna vara att undersöka olika undervisnings metoder som idrottslärare använder sig av. Att se om deras metoder är präglade utifrån lokalerna eller om dessa metoder har varit samma genom åren. Denna studie bör göras på lärare som var i yrket ett flertal år och gärna varit på flera olika skolor. Detta för att kunna se om de olika lokalerna haft någon inverkan eller om de haft samma arbetssätt överallt.

Ifall det här ses ur ett mer elevinriktat perspektiv, skulle en intressant forskning kunna rikta in sig på om elever på olika skolor med olika lokal och materialtillgångar. Får dessa elever samma undervisning? Får alla skolor med alla moment i kursplanen? Det här bör vara en forskning som genomförs för att få ett underlag för att kunna få till en lagändring där det inför minimikrav på lokalernas storlek och materialtillgångar.

5. Käll- och litteraturförteckning

5.1 Otryckta källor

I författarnas ägo

Bandupptagning med utskrifter

Intervju 2007-10-24 med Lärare 1

Intervju 2007-11-09 med Lärare 2

Intervju 2007-10-25 med Lärare 3

I författarnas ägo

Observationsschema 2007-10-24 på Skola 1

Observationsschema 2007-11-09 på Skola 2

Observationsschema 2007-10-25 på Skola 3

5.2 Tryckta källor

Andersson Britta, "Från ord till handling", i *Skolhälsovård Skolans innemiljö*, red. Annika Strandell (Stockholm: Förlagshuset Gothia, 1999), s. 7.

Gulløv Eva & Højlund Susanne, "Materialitetens pedagogiske kraft", i *Arkitektur kropp og læring*, red. Kristian Larsen (København: Hans Reizels Forlag, 2005), s. 21-42.

Hedler Rosenqvist Kerstin, "Innemiljön – en del av skolans arbetsmiljö", i *Skolhälsovård Skolans innemiljö*, red. Annika Strandell (Stockholm: Förlagshuset Gothia, 1999), s. 9.

Häggqvist Susann, *Arbetsmiljö och utveckling i skolan: Förutsättningar för samverkan mellan elever och personal*(diss. Stockholm: Arbetslivsinstitutet, 2004), s. 1-157.

Jacobsen Krag Jan, *Intervju: konsten att lyssna och fråga*, (Lund: Studentlitteratur 2007), s.11.

Johansson Gunn, "Stress i arbetslivet", i *Människan i arbetslivet*, red. Lennart Lennerlöf (Stockholm: Allmänna Förlaget, 1991), s. 126.

Katz Daniel & Kahn Robert L., *The Social Psychology of Organization*, andra upplagan (New York: John Wiley & Sons, 1978), p. 583–585.

Kirkeby Inge Mette, Gitz-Johansen Thomas & Kampmann Jan, "Samspel mellem fysisk rum og hverdagsliv i skolen", i *Arkitektur kropp og læring*, red. Kristian Larsen (København: Hans Reizels Forlag, 2005), s. 43-67.

Lärarnas Riksförbund & Svenska Gymnastikläraresällskapet, *Idrottsläraren & arbetsmiljön* (Stockholm: Lärarnas Riksförbund, 2002), s. 3-22.

5.3 Elektroniska källor

Arbetsmiljöverket <webbredaktionen@av.se> Systematiskt arbetsmiljöarbete i skolan, 2007-11-08 <<http://www.av.se/teman/skolan/arbetsmiljoarbete/>>, (Acc.2007-11-08).

Arbetsmiljöverket <webbredaktionen@av.se> Skolans arbetsmiljö – resultat av enkätundersökning våren 2002, 2007-11-08 <http://www.av.se/dokument/publikationer/rapporter/RAP2002_10.pdf>, (Acc.2007-11-08).

Arbetsmiljöverket <webbredaktionen@av.se> Arbetsplatsens utformning, 2007-11-08 <http://www.av.se/dokument/afs/afs2000_42.pdf>, (Acc.2007-11-08).

Arbetsmiljöverket <webbredaktionen@av.se> Arbetsmiljö lagen, 2007-11-13 <<http://www.av.se/dokument/publikationer/bocker/h008.pdf>>, (Acc. 2007-11-13).

Göteborgs universitet, Mattias Jacobsson <mattias.jacobsson@adm.gu.se> Databas med info från skolan, 2006-11-15 <https://gupea.ub.gu.se/dspace/bitstream/2077/4271/1/ah2001_03.pdf>, (Acc.2007-10-02).

Nationalencyklopedin <kundcenter@ne.se> Närmiljö, (2007-11-08) <http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O262902>, (Acc. 2007-11-08).

Stockholms läns landsting <amm@sll.se>, Barns hälsa och miljö i Stockholms län 2006 , 2006-06-14 <<http://www.folkhalsoguiden.se/Rapport.aspx?id=1673&cid=0&searchtext=skolans+inomhusmilj%c3%b6>>, (Acc. 2007-11-08).

Bilaga 1

KÄLL- OCH LITTERATURSÖKNING

Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka idrottslärares fysiska arbetsmiljö på skolor med olika förutsättningar och på vilket sätt idrottslärares uppfattar att den fysiska arbetsmiljön påverkar undervisningen.

- Hur ser den fysiska arbetsmiljön ut på skolan?
- Hur upplever läraren sin arbetsmiljö?
- Hur upplever läraren att arbetsmiljön påverkar undervisningen?

VAD?

Vilka ämnesord vi har sökt på:

Ämnesord	Synonymer
<i>Arbetsmiljö</i>	<i>Miljö</i>
<i>Idrottslärare</i>	<i>Lärare, Idrott</i>
<i>Närmiljö</i>	<i>Miljö</i>
<i>Arbetsliv</i>	
<i>Fysisk arbetsmiljö</i>	
<i>Arbetsmiljölagen</i>	

VARFÖR?

Varför vi har valt just dessa ämnesord:

När vi valde vårt område så var det just arbetsmiljön som vi ville undersöka vilket gjorde det naturligt att ta just *Arbetsmiljö* som ett av sökorden. *Idrottslärares (idrottslärare)* var de personer vi valde att undersöka vilket även gjorde det valet av sökord naturligt. *Närmiljö* och *arbetsliv* är två ord som känns som det ligger väldigt nära vårt arbete. *Närmiljön* har vi valt att ta med som en del av den fysiska arbetsmiljön då *närmiljön* påverkar undervisningen i väldigt hög grad. *Arbetsliv* är något som har visat sig i våra sökningar att det ger väldigt mycket sökresultat men dock inte jättemycket relevant information. Men sållar man och lägger till extra sökord så kommer man fram till en hel del intressant.

HUR?

Hur vi har sökt i de olika databaserna:

Databas	Söksträng	Antal träffar	Antal relevanta träffar
Skolans biblioteksdatabas	<i>Arbetsmiljö</i>	166	2
	<i>Arbetsmiljö Idrottslärare</i>	19	3
	<i>Fysisk arbetsmiljö</i>	12	1
	<i>Arbetsmiljölagen</i>	4	1

	<i>Undervisning</i>	545	0
	<i>Undervisning fysisk arbetsmiljö</i>	0	0
Libris	<i>Susann Häggqvist</i>	12	5
	<i>Arbetsmiljö</i>	8728	0
SU- biblioteksdatabas	<i>Arbetsmiljö</i>	2678	1
	<i>Fysisk arbetsmiljö</i>	4071	1
Google	<i>Arbetsmiljölagen</i>	201 000	1
	<i>Fysisk arbetsmiljö</i>	460 000	2
	<i>Arbetsmiljölagen</i>	178 000	1
	<i>Fysisk arbetsmiljö i skolan</i>	250 000	2
SCB - Biblioteket	<i>ISR, Katz & Kahn</i>	1	1

KOMMENTARER:

Det vi kan konstatera är att det finns begränsat med information inom vårt område. Den information vi har lyckats hitta inom arbetsmiljön handlar oftast om den psykiska och inte den fysiska som vi vart ute efter. När vi väl hitta böcker vi behöver har det vart vissa problem med att få tag i de då till exempel SU:s bibliotek var stängt pga. Vattenskada så vi var tvungna att beställa och allt var väldigt krångligt.

Det som underlättat för oss är de två examensarbeten som vi hittat och där vi har kunnat söka på deras källor. I övrigt så är vi nöjda med den information vi till slut fått tag i och använt oss av på ett eller annat sätt.

Bilaga 2

Observationsschema

Plats: _____

Datum: _____

(Raderna för "antal" fylls i då vi anser det vara absolut nödvändigt i annat fall kommer det enbart skrivas i något av följande alternativ: Få, Lite, Lagom, Normalt, Tillräckligt, Mycket, Fullt tillräckligt, Extremt.)

Inomhusmiljön

Lokaler

Finns det en idrottshall: Ja Nej

Finns det flera än en hall: Ja Nej

Om ja på föregående, hur många: _____

Vilken/vilka storlekar finns det: Stor (antal) _____ Liten (antal) _____

Finns det tillgängliga teorisalar: Ja Nej

Övriga lokaler, såsom: Dansstudio Gym Simhall Ishall
Budolokal Annan lokal _____

I lokalen

Finns det: Fasta mål Basketkorgar Innebandymål (Stora) (Små)

Antal: _____

Linjer i golvet: Volleyboll (Stor) (liten) Tennis/badminton
Basket (Stor) (Liten) Handboll/Fotboll Innebandy

Fasta redskap: Lianer Ribbstolar Ringar Bommar

Antal: _____

Flyttbara redskap: Bänkar Plintar Bockar Pallplintar Bomsadel

Antal: _____

Satsbrädor Trampeter Trampoliner

_____

Tunnmattor Tjockmattor Flipperdynor Långmattor

_____

Volleyboll nät (Stor plan) (Liten plan) Badminton/Tennis nät

_____

Övriga redskap: Kil Voltdynor Höjdhoppställning Häckar

Antal: _____

Pingisbord Övrigt _____

_____

Material

Bollar: Innebandybollar Basketbollar Handbollar

Fotbollar Mjuka bollar Tennisbollar

Badmintonbollar Volleybollar Bandybollar

Pedagogiska mjukbollar till div sporter Pilatesbollar

Pingisbollar Puckar Softbollar

Övriga _____

Rack/Slagträn/Klubbor:	Bandyklubb	Innebandyklubb	Pingisrack
	Brännbollsträn	Badmintonrack	Tennisrack
	Hockeyklubb	Baseballträ	
	Övriga _____		

Övrigt:	Koner	Baseball handskar	Hopprep
	Rockringar	Ärtpåsar	Lek band
	"Massagedjur"	Stafettpinnar	Västar
	Övriga _____		
	_____		
	_____		
	_____		

Övriga lokaler

Finns det ett lärarrum/arbetsrum:	Ja	Nej
Delas det med andra:	Ja	Nej
Uppskattningsvis, hur stort är det:	_____	
Används det enbart som lärarrum/arbetsrum:	Ja	Nej
Om nej, till vad:	_____	

Utomhusmiljön / Närmiljön

Finns det på skolans område:

Längdhoppsgrop

Basketplan

Antal

_____

_____

Löparbana (lång)

(Kort)

_____

_____

Fotbollsplan

Inritade markfigurer

_____

_____

Vad för markfigurer: _____

_____

Finns i närmiljön:

Skog

Elljusspår/Löparslingor

Simhall

Ishall

Gym

Budolokal

Park

Annat: _____

_____

_____

Bilaga 3

Intervjumall

Frågeställning 1:

- Hur upplever du din fysiska arbetsmiljö?(Dvs. Lokaler, redskap och närmiljön)
- Vad är bra resp. mindre bra?
- Vill du förbättra något?
- (Är du nöjd med arbetsmiljön?)
- Är du nöjd med dina lokaler?
- Hur påverkar lokalerna din planering av lektionerna?
- Kan du genomföra allt du vill på lektionerna eller är lokalen ett hinder på något sätt?
- Anser du att du har tillräckligt med redskap och material för att kunna bedriva en bra verksamhet? (följdfrågor beroende på observationer)
- Anser du dig vara utsatt för buller under lektionerna?
- Hur påverkar du bullernivån? Exempelvis, visselpipor, skrik och samlingar.
- Hur stor undervisningsgrupp är normalt att du har under en lektion?
- Är antalet rimligt i förhållande till lokalerna?
- Hur sköts redskapen och vem har ansvar för dem?
- Hur hanterar du redskapen, lyfter du dem själv eller låter du eleverna plocka fram?
- Hur sköts städningen i lokalerna?
- Händer det att det är ostädat efter uthyrning på eftermiddagar, kvällar och helger?

Frågeställning 2:

- Hur långa lektioner har du?
- Hur lång tid har eleverna på sig att byta om innan nästa lektion börjar?
- Påverkas den tiden när du planerar för lektioner där eleverna måste förflytta sig?
- Hur lång "rast" har du på dig innan nästa lektion börjar?
- Hinner du koppla av mellan lektionerna?
- Finns det något ställe att koppla av på?
- Hinner du tillbringa någon tid i personalrummet och/eller med de andra lärarna på skolan?

Frågeställning 3:

- Hur påverkar närmiljön din utomhusverksamhet? (skilj på närmiljö och skolgård)
- Måste du ta hänsyn till "farliga" förflyttningar så som trafikerade gator för att komma till vissa aktiviteter?
- Måste eleverna förflytta sig med hjälp av kollektivtrafiken för att komma till vissa aktiviteter, så som t ex orientering, simning och skridskor m.m.?
- Hur påverkar det din planering?
- Hur planeras friluftsdagar?

Frågeställning 4:

- Får du med alla moment i kursplanen?
- Är du tvungen att välja bort vissa moment på grund av lokal och redskapstillgång?
- Hade du arbetat på ett annat sätt på en skola med andra lokaler och annat material?